EDIŢIA 2021

Constituţia României

Convenţia europeană a drepturilor omului

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

Editura Hamangiu

Constituția României

Convenția europeană a drepturilor omului

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

Ediție actualizată la
5 septembrie 2021

Editura Hamangiu
2021

Copyright©2021 Editura Hamangiu SRL
Editură de prestigiu recunoscut în domeniul ştiinţelor sociale CNATDCU
Toate drepturile rezervate Editurii Hamangiu
Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată
fără acordul scris al Editurii Hamangiu

Editura Hamangiu:
Str. Mitropolit Filaret nr. 39-39A, Sector 4, Bucureşti, O.P. 5, C.P. 91
Tel./Fax: 021.336.04.43; 031.805.80.21;
Vânzări: 021.336.01.25; 031.425.42.24
E-mail: redactia@hamangiu.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Constituția României ; Convenția europeană a drepturilor omului ; Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. - Ed. a 12-a. - București : Editura Hamangiu, 2021

ISBN 978-606-27-1710-0

Cuprins general

Constituția României _____ 1

Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale şi protocoalele adiționale _____ 73

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene _____ 123

Cuprins

Titlul I. Principii generale
Articolul 1. Statul român
Articolul 2. Suveranitatea
Articolul 3. Teritoriul
Articolul 4. Unitatea poporului şi egalitatea între cetăţeni
Articolul 5. Cetăţenia
Articolul 6. Dreptul la identitate
Articolul 7. Românii din străinătate
Articolul 8. Pluralismul şi partidele politice
Articolul 9. Sindicatele, patronatele şi asociaţiile profesionale
Articolul 10. Relaţii internaţionale
Articolul 11. Dreptul internaţional şi dreptul intern
Articolul 12. Simboluri naţionale
Articolul 13. Limba oficială
Articolul 14. Capitala

Titlul II. Drepturile, libertăţile şi îndatoririle fundamentale
Capitolul I. Dispoziţii comune
Articolul 15. Universalitatea
Articolul 16. Egalitatea în drepturi
Articolul 17. Cetăţenii români în străinătate
Articolul 18. Cetăţenii străini şi apatrizii
Articolul 19. Extrădarea şi expulzarea
Articolul 20. Tratatele internaţionale privind drepturile omului
Articolul 21. Accesul liber la justiţie
Capitolul II. Drepturile şi libertăţile fundamentale
Articolul 22. Dreptul la viaţă şi la integritate fizică şi psihică
Articolul 23. Libertatea individuală
Articolul 24. Dreptul la apărare
Articolul 25. Libera circulaţie
Articolul 26. Viaţa intimă, familială şi privată
Articolul 27. Inviolabilitatea domiciliului
Articolul 28. Secretul corespondenţei
Articolul 29. Libertatea conştiinţei

Articolul 91. Atribuții în domeniul politicii externe
Articolul 92. Atribuții în domeniul apărării
Articolul 93. Măsuri excepționale
Articolul 94. Alte atribuții
Articolul 95. Suspendarea din funcție
Articolul 96. Punerea sub acuzare
Articolul 97. Vacanța funcției
Articolul 98. Interimatul funcției
Articolul 99. Răspunderea preşedintelui interimar
Articolul 100. Actele Preşedintelui
Articolul 101. Indemnizația şi celelalte drepturi
Capitolul III. Guvernul
Articolul 102. Rolul şi structura
Articolul 103. Învestitura
Articolul 104. Jurământul de credință
Articolul 105. Incompatibilități
Articolul 106. Încetarea funcției de membru al Guvernului
Articolul 107. Primul-ministru
Articolul 108. Actele Guvernului
Articolul 109. Răspunderea membrilor Guvernului
Articolul 110. Încetarea mandatului
Capitolul IV. Raporturile Parlamentului cu Guvernul
Articolul 111. Informarea Parlamentului
Articolul 112. Întrebări, interpelări şi moțiuni simple
Articolul 113. Moțiunea de cenzură
Articolul 114. Angajarea răspunderii Guvernului
Articolul 115. Delegarea legislativă
Capitolul V. Administrația publică
Secțiunea 1. Administrația publică centrală de specialitate
Articolul 116. Structura
Articolul 117. Înființarea
Articolul 118. Forțele armate
Articolul 119. Consiliul Suprem de Apărare a Țării
Secțiunea a 2-a. Administrația publică locală
Articolul 120. Principii de bază
Articolul 121. Autorități comunale şi orăşeneşti

Articolul 122. Consiliul județean
Articolul 123. Prefectul
Capitolul VI. Autoritatea judecătorească
Secțiunea 1. Instanțele judecătoreşti
Articolul 124. Înfăptuirea justiției
Articolul 125. Statutul judecătorilor
Articolul 126. Instanțele judecătoreşti
Articolul 127. Caracterul public al dezbaterilor
Articolul 128. Folosirea limbii materne şi a interpretului în justiție
Articolul 129. Folosirea căilor de atac
Articolul 130. Poliția instanțelor
Secțiunea a 2-a. Ministerul Public
Articolul 131. Rolul Ministerului Public
Articolul 132. Statutul procurorilor
Secțiunea a 3-a. Consiliul Superior al Magistraturii
Articolul 133. Rolul şi structura
Articolul 134. Atribuții

Titlul IV. Economia şi finanțele publice
Articolul 135. Economia
Articolul 136. Proprietatea
Articolul 137. Sistemul financiar
Articolul 138. Bugetul public național
Articolul 139. Impozite, taxe şi alte contribuții
Articolul 140. Curtea de Conturi
Articolul 141. Consiliul Economic şi Social

Titlul V. Curtea Constituțională
Articolul 142. Structura
Articolul 143. Condiții pentru numire
Articolul 144. Incompatibilități
Articolul 145. Independența şi inamovibilitatea
Articolul 146. Atribuții
Articolul 147. Deciziile Curții Constituționale

Titlul VI. Integrarea euroatlantică
Articolul 148. Integrarea în Uniunea Europeană
Articolul 149. Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord

Titlul VII. Revizuirea Constituției
Articolul 150. Inițiativa revizuirii
Articolul 151. Procedura de revizuire
Articolul 152. Limitele revizuirii

Titlul VIII. Dispoziții finale şi tranzitorii
Articolul 153. Intrarea în vigoare
Articolul 154. Conflictul temporal de legi
Articolul 155. Dispoziții tranzitorii
Articolul 156. Republicarea Constituției

Titlul I. Principii generale

Articolul 1. Statul român

(1) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil.

(2) Forma de guvernământ a statului român este republica.

(3) România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.

(4) Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale.

(5) În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.

Articolul 2. Suveranitatea

(1) Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum.

(2) Nici un grup și nici o persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu.

Articolul 3. Teritoriul

(1) Teritoriul României este inalienabil.

(2) Frontierele țării sunt consfințite prin lege organică, cu respectarea principiilor și a celorlalte norme general admise ale dreptului internațional.

(3) Teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, în comune, orașe și județe. În condițiile legii, unele orașe sunt declarate municipii.

(4) Pe teritoriul statului român nu pot fi strămutate sau colonizate populații străine.

Notă. A se vedea și: ► O.U.G. nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României (M. Of. nr. 352 din 30 iunie 2001); ► Legea nr. 17/1990 privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue

şi al zonei economice exclusive ale României, republicată (M. Of. nr. 252 din 8 aprilie 2014).

Articolul 4. Unitatea poporului şi egalitatea între cetățeni

(1) Statul are ca fundament unitatea poporului român şi solidaritatea cetățenilor săi.

(2) România este patria comună şi indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

Notă. A se vedea şi: ► O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea şi sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (M. Of. nr. 166 din 7 martie 2014); ► Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de şanse şi de tratament între femei şi bărbați, republicată (M. Of. nr. 326 din 5 iunie 2013).

Articolul 5. Cetățenia

(1) Cetățenia română se dobândeşte, se păstrează sau se pierde în condițiile prevăzute de legea organică.

(2) Cetățenia română nu poate fi retrasă aceluia care a dobândit-o prin naştere.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 21/1991 a cetățeniei române, republicată (M. Of. nr. 576 din 13 august 2010).

Articolul 6. Dreptul la identitate

(1) Statul recunoaşte şi garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea şi la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase.

(2) Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate şi de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români.

Notă. A se vedea şi: ► Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, încheiată la Strasbourg la 1 februarie 1995, ratificată prin Legea nr. 33/1995 (M. Of. nr. 82 din 4 mai 1995); ► Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare, adoptată la Strasbourg la 5 noiembrie 1992, ratificată prin Legea nr. 282/2007 (M. Of. nr. 752 din 6 noiembrie 2007); ► Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, adoptată şi deschisă spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 2106

(XX) din 21 decembrie 1965, intrată în vigoare la 4 ianuarie 1969, la care România a aderat prin Decretul nr. 345/1970 (B. Of. nr. 92 din 28 iulie 1970).

Articolul 7. Românii din străinătate

Statul sprijină întărirea legăturilor cu românii din afara frontierelor țării şi acționează pentru păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase, cu respectarea legislației statului ai cărui cetățeni sunt.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 299/2007 privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni, republicată (M. Of. nr. 261 din 22 aprilie 2009); ► Legea nr. 86/2016 privind instituirea centrelor comunitare româneşti în străinătate (M. Of. nr. 347 din 6 mai 2016); ► Legea nr. 156/2000 privind protecția cetățenilor români care lucrează în străinătate, republicată (M. Of. nr. 227 din 25 martie 2019); ► Legea nr. 62/2019 privind activitatea consulară (M. Of. nr. 299 din 18 aprilie 2019).

Articolul 8. Pluralismul şi partidele politice

(1) Pluralismul în societatea românească este o condiție şi o garanție a democrației constituționale.

(2) Partidele politice se constituie şi îşi desfăşoară activitatea în condițiile legii. Ele contribuie la definirea şi la exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democrației.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 14/2003 a partidelor politice, republicată (M. Of. nr. 408 din 10 iunie 2015); ► Legea nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice şi a campaniilor electorale, republicată (M. Of. nr. 446 din 23 iunie 2015).

Articolul 9. Sindicatele, patronatele şi asociațiile profesionale

Sindicatele, patronatele şi asociațiile profesionale se constituie şi îşi desfăşoară activitatea potrivit statutelor lor, în condițiile legii. Ele contribuie la apărarea drepturilor şi la promovarea intereselor profesionale, economice şi sociale ale membrilor lor.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 62/2011 a dialogului social, republicată (M. Of. nr. 625 din 31 august 2012).

Articolul 10. Relații internaționale

România întreține şi dezvoltă relații paşnice cu toate statele şi, în acest cadru, relații de bună vecinătate, întemeiate pe principiile şi pe celelalte norme general admise ale dreptului internațional.

Articolul 11. Dreptul internațional şi dreptul intern

(1) Statul român se obligă să îndeplinească întocmai şi cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

(2) Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.

(3) În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 590/2003 privind tratatele (M. Of. nr. 23 din 12 ianuarie 2004).

Articolul 12. Simboluri naționale

(1) Drapelul României este tricolor; culorile sunt aşezate vertical, în ordinea următoare începând de la lance: albastru, galben, roşu.

(2) Ziua națională a României este 1 Decembrie.

(3) Imnul național al României este „Deşteaptă-te române".

(4) Stema țării şi sigiliul statului sunt stabilite prin legi organice.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 102/1992 privind stema țării şi sigiliul statului (M. Of. nr. 236 din 24 septembrie 1992); ► Legea nr. 75/1994 privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național şi folosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile şi instituțiile publice (M. Of. nr. 237 din 26 august 1994); ► H.G. nr. 687/1993 privind folosirea şi expunerea stemei României (M. Of. nr. 295 din 17 decembrie 1993).

Articolul 13. Limba oficială

În România, limba oficială este limba română.

Articolul 14. Capitala

Capitala României este municipiul Bucureşti.

Titlul II. Drepturile, libertățile şi îndatoririle fundamentale

Capitolul I. Dispoziții comune

Articolul 15. Universalitatea

(1) Cetățenii beneficiază de drepturile şi de libertățile consacrate prin Constituție şi prin alte legi şi au obligațiile prevăzute de acestea.

(2) Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile.

Notă. A se vedea şi: ► Codul civil – Legea nr. 287/2009, republicată, art. 6 (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011); ► Codul penal – Legea nr. 286/2009, art. 3-7 (M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 7; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 49.

Articolul 16. Egalitatea în drepturi

(1) Cetățenii sunt egali în fața legii şi a autorităților publice, fără privilegii şi fără discriminări.

(2) Nimeni nu este mai presus de lege.

(3) Funcțiile şi demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română şi domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de şanse între femei şi bărbați pentru ocuparea acestor funcții şi demnități.

(4) În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege şi de a fi aleşi în autoritățile administrației publice locale.

Notă. A se vedea şi: ► O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea şi sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (M. Of. nr. 166 din 7 martie 2014); ► Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de şanse şi de tratament între femei şi bărbați, republicată (M. Of. nr. 326 din 5 iunie 2013); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 14; ► Protocolul nr. 12 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 20-21.

Articolul 17. Cetățenii români în străinătate

Cetățenii români se bucură în străinătate de protecția statului român şi trebuie să-şi îndeplinească obligațiile, cu excepția acelora ce nu sunt compatibile cu absența lor din țară.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 299/2007 privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni, republicată (M. Of. nr. 261 din 22 aprilie 2009); ► Legea nr. 86/2016 privind instituirea centrelor comunitare româneşti în străinătate (M. Of. nr. 347 din 6 mai 2016); ► Legea nr. 156/2000 privind protecția cetățenilor români care lucrează în străinătate, republicată (M. Of. nr. 227 din 25 martie 2019).

Articolul 18. Cetățenii străini şi apatrizii

(1) Cetățenii străini şi apatrizii care locuiesc în România se bucură de protecția generală a persoanelor şi a averilor, garantată de Constituție şi de alte legi.

(2) Dreptul de azil se acordă şi se retrage în condițiile legii, cu respectarea tratatelor şi a convențiilor internaționale la care România este parte.

Notă. A se vedea şi: ► O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, republicată (M. Of. nr. 421 din 5 iunie 2008); ► Legea nr. 122/2006 privind azilul în România (M. Of. nr. 428 din 18 mai 2006); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 16; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 18.

Articolul 19. Extrădarea şi expulzarea

(1) Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România.

(2) Prin derogare de la prevederile alineatului (1), cetățenii români pot fi extrădați în baza convențiilor internaționale la care România este parte, în condițiile legii şi pe bază de reciprocitate.

(3) Cetățenii străini şi apatrizii pot fi extrădați numai în baza unei convenții internaționale sau în condiții de reciprocitate.

(4) Expulzarea sau extrădarea se hotărăşte de justiție.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 411 din 27 mai 2019); ► Protocolul nr. 4 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, art. 3-4; ► Protocolul nr. 7 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, art. 1; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 19.

Articolul 20. Tratatele internaționale privind drepturile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile şi libertățile cetățenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele şi tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, şi legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

Notă. A se vedea şi: ► Declarația universală a drepturilor omului (semnată de către România la 14 decembrie 1955); ► Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale şi Protocoalele sale adiționale, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994 (M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994); ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (J.O. C 202 din 7 iunie 2016); ► Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974 (B. Of. nr. 146 din 20 noiembrie 1974); ► Pactul internațional cu privire la drepturile civile şi politice, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974 (B. Of. nr. 146 din 20 noiembrie 1974).

Articolul 21. Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților şi a intereselor sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept.

(3) Părțile au dreptul la un proces echitabil şi la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.

(4) Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative şi gratuite.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, art. 6-7 (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005); ► Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, art. 1 (M. Of. nr. 1154 din 7 decembrie 2004); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 6 şi art. 13; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 47.

Capitolul II. Drepturile şi libertățile fundamentale

Articolul 22. Dreptul la viață şi la integritate fizică şi psihică

(1) Dreptul la viață, precum şi dreptul la integritate fizică şi psihică ale persoanei sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi supus torturii şi nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant.

(3) Pedeapsa cu moartea este interzisă.

Notă. A se vedea și: ► Codul de procedură penală – Legea nr. 135/2010, art. 11 (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 2 și art. 3; ► Protocolul nr. 6 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului; ► Protocolul nr. 13 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 2-4.

Articolul 23. Libertatea individuală

(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

(2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.

(3) Reținerea nu poate depăși 24 de ore.

(4) Arestarea preventivă se dispune de judecător și numai în cursul procesului penal.

(5) În cursul urmăririi penale arestarea preventivă se poate dispune pentru cel mult 30 de zile și se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depășească un termen rezonabil, și nu mai mult de 180 de zile.

(6) În faza de judecată instanța este obligată, în condițiile legii, să verifice periodic, și nu mai târziu de 60 de zile, legalitatea și temeinicia arestării preventive și să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanța constată că nu există temeiuri noi care să justifice menținerea privării de libertate.

(7) Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege.

(8) Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință, în limba pe care o înțelege, motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu.

(9) Punerea în libertate a celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum și în alte situații prevăzute de lege.

(10) Persoana arestată preventiv are dreptul să ceară punerea sa în libertate provizorie, sub control judiciar sau pe cauțiune.

(11) Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată.

(12) Nici o pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii.

(13) Sancțiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală.

Notă. A se vedea şi: ► Codul de procedură penală – Legea nr. 135/2010, art. 4, art. 9, art. 156-168[1], art. 202-244[1] (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 5-7; ► Protocolul nr. 4 la Convenția europeană a drepturilor omului, art. 1; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 6, art. 48 şi art. 49 alin. (1).

Articolul 24. Dreptul la apărare

(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, art. 15 (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005); ► Codul de procedură penală – Legea nr. 135/2010, art. 10, art. 89 şi urm. (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010); ► O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă (M. Of. nr. 327 din 25 aprilie 2008); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 6 parag. 3; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 48 alin. (2).

Articolul 25. Libera circulație

(1) Dreptul la liberă circulație, în țară şi în străinătate, este garantat. Legea stabileşte condițiile exercitării acestui drept.

(2) Fiecărui cetățean îi este asigurat dreptul de a-şi stabili domiciliul sau reşedința în orice localitate din țară, de a emigra, precum şi de a reveni în țară.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate (M. Of. nr. 682 din 29 iulie 2005); ► O.U.G. nr. 102/2005 privind libera circulație pe teritoriul României a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spațiului Economic European şi a cetățenilor Confederației Elveției, republicată (M. Of. nr. 774 din 2 noiembrie 2011); ► Protocolul nr. 4 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, art. 2; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 45.

Articolul 26. Viața intimă, familială şi privată

(1) Autoritățile publice respectă şi ocrotesc viața intimă, familială şi privată.

(2) Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăşi, dacă nu încalcă drepturile şi libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 506/2004 privind prelucrarea datelor cu caracter personal şi protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice (M. Of. nr. 1101 din 25 noiembrie 2004); ► Codul penal – Legea nr. 286/2009, art. 226 (M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 8; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 7-8; ► Regulamentul (UE) 2016/679 din 27 aprilie 2016 al Parlamentului European şi al Consiliului privind protecția persoanelor fizice în ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu caracter personal şi privind libera circulație a acestor date (Regulamentul general privind protecția datelor) (J.O. L 119 din 4 mai 2016); ► Legea nr. 363/2018 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, descoperirii, cercetării, urmăririi penale şi combaterii infracțiunilor sau al executării pedepselor, măsurilor educative şi de siguranță, precum şi privind libera circulație a acestor date (M. Of. nr. 13 din 7 ianuarie 2019).

Articolul 27. Inviolabilitatea domiciliului

(1) Domiciliul şi reşedința sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reşedința unei persoane fără învoirea acesteia.

(2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege pentru următoarele situații:

a) executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătoreşti;

b) înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;

c) apărarea securității naționale sau a ordinii publice;

d) prevenirea răspândirii unei epidemii.

(3) Percheziția se dispune de judecător şi se efectuează în condițiile şi în formele prevăzute de lege.

(4) Perchezițiile în timpul nopții sunt interzise, în afară de cazul infracțiunilor flagrante.

Notă. A se vedea şi: ► Codul penal – Legea nr. 286/2009, art. 224, art. 225 (M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009); ► Codul de procedură penală – Legea nr. 135/2010, art. 156-168[1] (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 8; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 7.

Articolul 28. Secretul corespondenței

Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poştale, al convorbirilor telefonice şi al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 506/2004 privind prelucrarea datelor cu caracter personal şi protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice (M. Of. nr. 1101 din 25 noiembrie 2004); ► Codul penal – Legea nr. 286/2009, art. 302 (M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009); ► Codul de procedură penală – Legea nr. 135/2010, art. 138 şi urm. (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 8; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 7-8; ► Regulamentul (UE) 2016/679 din 27 aprilie 2016 al Parlamentului European şi al Consiliului privind protecția persoanelor fizice în ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu caracter personal şi privind libera circulație a acestor date (Regulamentul general privind protecția datelor) (J.O. L 119 din 4 mai 2016).

Articolul 29. Libertatea conştiinței

(1) Libertatea gândirii şi a opiniilor, precum şi libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.

(2) Libertatea conştiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță şi de respect reciproc.

(3) Cultele religioase sunt libere şi se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.

(4) În relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbire religioasă.

(5) Cultele religioase sunt autonome față de stat şi se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile şi în orfelinate.

(6) Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă şi regimul general al cultelor, republicată (M. Of. nr. 201 din 21 martie 2014); ► Codul penal – Legea nr. 286/2009, art. 381-383 (M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 9; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 10.

Articolul 30. Libertatea de exprimare

(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor şi libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.

(2) Cenzura de orice fel este interzisă.

(3) Libertatea presei implică şi libertatea de a înființa publicații.

(4) Nici o publicație nu poate fi suprimată.

(5) Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării.

(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei şi nici dreptul la propria imagine.

(7) Sunt interzise de lege defăimarea țării şi a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum şi manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.

(8) Răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoştință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictele de presă se stabilesc prin lege.

Notă. A se vedea şi: ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 10; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 11.

Articolul 31. Dreptul la informație

(1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.

(2) Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice şi asupra problemelor de interes personal.

(3) Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a tinerilor sau securitatea națională.

(4) Mijloacele de informare în masă, publice şi private, sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.

(5) Serviciile publice de radio şi de televiziune sunt autonome. Ele trebuie să garanteze grupurilor sociale şi politice importante exercitarea dreptului la antenă. Organizarea acestor servicii şi controlul parlamentar asupra activității lor se reglementează prin lege organică.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public (M. Of. nr. 663 din 23 octombrie 2001); ► Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate (M. Of. nr. 248 din 12 aprilie 2002);

► Legea nr. 504/2002 a audiovizualului (M. Of. nr. 534 din 22 iulie 2002);
► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 11 şi art. 42.

Articolul 32. Dreptul la învățătură

(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal şi prin cel profesional, prin învățământul superior, precum şi prin alte forme de instrucție şi de perfecționare.

(2) Învățământul de toate gradele se desfăşoară în limba română. În condițiile legii, învățământul se poate desfăşura şi într-o limbă de circulație internațională.

(3) Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă şi dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.

(4) Învățământul de stat este gratuit, potrivit legii. Statul acordă burse sociale de studii copiilor şi tinerilor proveniți din familii defavorizate şi celor instituționalizați, în condițiile legii.

(5) Învățământul de toate gradele se desfăşoară în unități de stat, particulare şi confesionale, în condițiile legii.

(6) Autonomia universitară este garantată.

(7) Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În şcolile de stat, învățământul religios este organizat şi garantat prin lege.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 1/2011 a educației naționale (M. Of. nr. 18 din 10 ianuarie 2011); ► Primul Protocol adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, art. 2; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 14.

Articolul 33. Accesul la cultură

(1) Accesul la cultură este garantat, în condițiile legii.

(2) Libertatea persoanei de a-şi dezvolta spiritualitatea şi de a accede la valorile culturii naționale şi universale nu poate fi îngrădită.

(3) Statul trebuie să asigure păstrarea identității spirituale, sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor, protejarea şi conservarea moştenirii culturale, dezvoltarea creativității contemporane, promovarea valorilor culturale şi artistice ale României în lume.

Notă. A se vedea și: ► Legea nr. 334/2002 privind bibliotecile, republicată (M. Of. nr. 132 din 11 februarie 2005); ► Legea nr. 311/2003 a muzeelor și a colecțiilor publice, republicată (M. Of. nr. 207 din 24 martie 2014); ► Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată (M. Of. nr. 259 din 9 aprilie 2014); ► O.G. nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale (M. Of. nr. 296 din 13 august 1998); ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 13.

Articolul 34. Dreptul la ocrotirea sănătății

(1) Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat.

(2) Statul este obligat să ia măsuri pentru asigurarea igienei și a sănătății publice.

(3) Organizarea asistenței medicale și a sistemului de asigurări sociale pentru boală, accidente, maternitate și recuperare, controlul exercitării profesiilor medicale și a activităților paramedicale, precum și alte măsuri de protecție a sănătății fizice și mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii.

Notă. A se vedea și: ► Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015); ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 35.

Articolul 35. Dreptul la mediu sănătos

(1) Statul recunoaște dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic.

(2) Statul asigură cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept.

(3) Persoanele fizice și juridice au îndatorirea de a proteja și a ameliora mediul înconjurător.

Notă. A se vedea și: ► O.U.G. nr. 195/2005 privind protecția mediului (M. Of. nr. 1196 din 30 decembrie 2005); ► Legea nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător (M. Of. nr. 452 din 28 iunie 2011); ► Legea nr. 278/2013 privind emisiile industriale (M. Of. nr. 671 din 1 noiembrie 2013); ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 37.

Articolul 36. Dreptul de vot

(1) Cetățenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv.

(2) Nu au drept de vot debilii sau alienații mintal, puși sub interdicție, și nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale.

Notă. A se vedea și: ► Primul Protocol adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, art. 3; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 39, art. 40.

Articolul 37. Dreptul de a fi ales

(1) Au dreptul de a fi aleși cetățenii cu drept de vot care îndeplinesc condițiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3).

(2) Candidații trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puțin 23 de ani pentru a fi aleși în Camera Deputaților sau în organele administrației publice locale, vârsta de cel puțin 33 de ani pentru a fi aleși în Senat și vârsta de cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României.

Notă. A se vedea și: ► Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale (M. Of. nr. 349 din 20 mai 2015); ► Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente (M. Of. nr. 553 din 24 iulie 2015); ► Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată (M. Of. nr. 650 din 12 septembrie 2011); ► Primul Protocol adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, art. 3; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 39, art. 40.

Articolul 38. Dreptul de a fi ales în Parlamentul European

În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European.

Notă. A se vedea și: ► Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată (M. Of. nr. 627 din 31 august 2012); ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 39.

Articolul 39. Libertatea întrunirilor

Mitingurile, demonstrațiile, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme.

Notă. A se vedea și: ► Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată (M. Of. nr. 186 din 14 martie 2014); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 11; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 12.

Articolul 40. Dreptul de asociere

(1) Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere.

(2) Partidele sau organizațiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României sunt neconstituționale.

(3) Nu pot face parte din partide politice judecătorii Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, polițiștii și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică.

(4) Asociațiile cu caracter secret sunt interzise.

Notă. A se vedea și: ► O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații (M. Of. nr. 39 din 31 ianuarie 2000); ► Legea nr. 14/2003 a partidelor politice, republicată (M. Of. nr. 408 din 10 iunie 2015); ► Legea nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, republicată (M. Of. nr. 446 din 23 iunie 2015); ► Legea nr. 62/2011 a dialogului social, republicată (M. Of. nr. 625 din 31 august 2012); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 11; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 12.

Articolul 41. Munca și protecția socială a muncii

(1) Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă.

(2) Salariații au dreptul la măsuri de protecție socială. Acestea privesc securitatea și sănătatea salariaților, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim brut pe țară, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții deosebite sau speciale, formarea profesională, precum și alte situații specifice, stabilite prin lege.

(3) Durata normală a zilei de lucru este, în medie, de cel mult 8 ore.

(4) La muncă egală, femeile au salariu egal cu bărbații.

(5) Dreptul la negocieri colective în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sunt garantate.

Notă. A se vedea și: ► Codul muncii – Legea nr. 53/2003, republicată (M. Of. nr. 345 din 18 mai 2011); ► Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă (M. Of. nr. 646 din 26 iulie 2006); ► O.U.G. nr. 96/2003 privind protecția maternității la locurile de muncă (M. Of. nr. 750 din 27 octombrie 2003); ► Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, republicată (M. Of. nr. 326 din 5 iunie 2013); ► Legea nr. 62/2011 a dialogului social, republicată (M. Of. nr. 625 din 31 august 2012) – Titlul VII – „Negocierile colective de muncă"; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 15, art. 23 și Titlul IV – „Solidaritatea".

Articolul 42. Interzicerea muncii forțate

(1) Munca forțată este interzisă.

(2) Nu constituie muncă forțată:

a) activitățile pentru îndeplinirea îndatoririlor militare, precum și cele desfășurate, potrivit legii, în locul acestora, din motive religioase sau de conștiință;

b) munca unei persoane condamnate, prestată în condiții normale, în perioada de detenție sau de libertate condiționată;

c) prestațiile impuse în situația creată de calamități ori de alt pericol, precum și cele care fac parte din obligațiile civile normale stabilite de lege.

Notă. A se vedea și: ► Codul muncii – Legea nr. 53/2003, republicată, art. 4 (M. Of. nr. 345 din 18 mai 2011); ► Codul penal – Legea nr. 286/2009, art. 212 (M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 4; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 5.

Articolul 43. Dreptul la grevă

(1) Salariații au dreptul la grevă pentru apărarea intereselor profesionale, economice și sociale.

(2) Legea stabilește condițiile și limitele exercitării acestui drept, precum și garanțiile necesare asigurării serviciilor esențiale pentru societate.

Notă. A se vedea și: ► Codul muncii – Legea nr. 53/2003, republicată, art. 233-236 (M. Of. nr. 345 din 18 mai 2011); ► Legea nr. 62/2011 a dialogului social, republicată (M. Of. nr. 625 din 31 august 2012), Titlul VIII – „Reglementarea modalităților de soluționare a conflictelor de muncă"; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 28.

Articolul 44. Dreptul de proprietate privată

(1) Dreptul de proprietate, precum şi creanţele asupra statului, sunt garantate. Conţinutul şi limitele acestor drepturi sunt stabilite de lege.

(2) Proprietatea privată este garantată şi ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. Cetăţenii străini şi apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condiţiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană şi din alte tratate internaţionale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condiţiile prevăzute prin lege organică, precum şi prin moştenire legală.

(3) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă şi prealabilă despăgubire.

(4) Sunt interzise naţionalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenţei sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor.

(5) Pentru lucrări de interes general, autoritatea publică poate folosi subsolul oricărei proprietăţi imobiliare, cu obligaţia de a despăgubi proprietarul pentru daunele aduse solului, plantaţiilor sau construcţiilor, precum şi pentru alte daune imputabile autorităţii.

(6) Despăgubirile prevăzute în alineatele (3) şi (5) se stabilesc de comun acord cu proprietarul sau, în caz de divergenţă, prin justiţie.

(7) Dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecţia mediului şi asigurarea bunei vecinătăţi, precum şi la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii sau obiceiului, revin proprietarului.

(8) Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

(9) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracţiuni ori contravenţii pot fi confiscate numai în condiţiile legii.

Notă. A se vedea şi: ► Codul civil – Legea nr. 287/2009, republicată, art. 555 şi urm. (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011); ► Legea nr. 312/2005 privind dobândirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor de către cetăţenii străini şi apatrizi, precum şi de către persoanele juridice străine (M. Of. nr. 1008 din 14 noiembrie 2005); ► O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ, art. 354-364[1] (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019); ► Legea nr. 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, republicată (M. Of. nr. 472

din 5 iulie 2011); ► Codul penal – Legea nr. 286/2009, art. 112 şi art. 112[1] (M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009); ► Codul de procedură penală – Legea nr. 135/2010, art. 574 (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010); ► O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravenţiilor, art. 5 (M. Of. nr. 410 din 25 iulie 2001); ► Primul Protocol adiţional la Convenţia europeană a drepturilor omului, art. 1; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 17.

Articolul 45. Libertatea economică

Accesul liber al persoanei la o activitate economică, libera iniţiativă şi exercitarea acestora în condiţiile legii sunt garantate.

Notă. A se vedea şi Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 16.

Articolul 46. Dreptul la moştenire

Dreptul la moştenire este garantat.

Notă. A se vedea şi Codul civil – Legea nr. 287/2009, republicată, art. 953 şi urm. (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011).

Articolul 47. Nivelul de trai

(1) Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică şi de protecţie socială, de natură să asigure cetăţenilor un nivel de trai decent.

(2) Cetăţenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistenţă medicală în unităţile sanitare de stat, la ajutor de şomaj şi la alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege. Cetăţenii au dreptul şi la măsuri de asistenţă socială, potrivit legii.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat (M. Of. nr. 401 din 20 iulie 2001); ► Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice (M. Of. nr. 852 din 20 decembrie 2010)/Legea nr. 127/2019 privind sistemul public de pensii (M. Of. nr. 563 din 9 iulie 2019); ► O.U.G. nr. 148/2005 privind susţinerea familiei în vederea creşterii copilului (M. Of. nr. 1008 din 14 noiembrie 2005); ► O.U.G. nr. 111/2010 privind concediul şi indemnizaţia lunară pentru creşterea copiilor (M. Of. nr. 830 din 10 decembrie 2010); ► Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, republicată (M. Of. nr. 652 din 28 august 2015); ► Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forţei de muncă (M. Of. nr. 103 din 6 februarie 2002); ► O.U.G. nr. 158/2005 privind concediile şi indemnizaţiile de asigurări sociale de sănătate (M. Of. nr. 1074 din 29 noiembrie 2005); ► Legea nr. 292/2011 a asistenţei sociale (M. Of. nr. 905 din 20 decembrie 2011).

Articolul 48. Familia

(1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora şi pe dreptul şi îndatorirea părinților de a asigura creşterea, educația şi instruirea copiilor.

(2) Condițiile de încheiere, de desfacere şi de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.

(3) Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie.

Notă. A se vedea şi: ► Codul civil – Legea nr. 287/2009, republicată, Cartea a II-a „Despre familie" (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 12; ► Protocolul nr. 7 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, art. 5; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 9 şi art. 24.

Articolul 49. Protecția copiilor şi a tinerilor

(1) Copiii şi tinerii se bucură de un regim special de protecție şi de asistență în realizarea drepturilor lor.

(2) Statul acordă alocații pentru copii şi ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav ori cu handicap. Alte forme de protecție socială a copiilor şi a tinerilor se stabilesc prin lege.

(3) Exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise.

(4) Minorii sub vârsta de 15 ani nu pot fi angajați ca salariați.

(5) Autoritățile publice au obligația să contribuie la asigurarea condițiilor pentru participarea liberă a tinerilor la viața politică, socială, economică, culturală şi sportivă a țării.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 272/2004 privind protecția şi promovarea drepturilor copilului, republicată (M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014); ► Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției, republicată (M. Of. nr. 739 din 23 septembrie 2016); ► Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii, republicată (M. Of. nr. 767 din 14 noiembrie 2012); ► Legea nr. 277/2010 privind alocația pentru susținerea familiei, republicată (M. Of. nr. 785 din 22 noiembrie 2012); ► Legea nr. 646/2002 privind sprijinul acordat de stat tinerilor din mediul rural (M. Of. nr. 901 din 12 decembrie 2002); ► Legea nr. 15/2003 privind sprijinul acordat tinerilor pentru construirea unei locuințe proprietate personală, republicată (M. Of. nr. 182 din 13 martie 2014); ► Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale (M. Of. nr. 905 din 20 decembrie 2011);

► Codul muncii – Legea nr. 53/2003, republicată, art. 13 (M. Of. nr. 345 din 18 mai 2011); ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 24 şi art. 32.

Articolul 50. Protecția persoanelor cu handicap

Persoanele cu handicap se bucură de protecție specială. Statul asigură realizarea unei politici naționale de egalitate a şanselor, de prevenire şi de tratament ale handicapului, în vederea participării efective a persoanelor cu handicap în viața comunității, respectând drepturile şi îndatoririle ce revin părinților şi tutorilor.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 448/2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată (M. Of. nr. 1 din 3 ianuarie 2008); ► Legea nr. 292/2011 a asistenței sociale (M. Of. nr. 905 din 20 decembrie 2011); ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 26; ► Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, ratificată de România prin Legea nr. 221/2010 (M. Of. nr. 792 din 26 noiembrie 2010).

Articolul 51. Dreptul de petiționare

(1) Cetățenii au dreptul să se adreseze autorităților publice prin petiții formulate numai în numele semnatarilor.

(2) Organizațiile legal constituite au dreptul să adreseze petiții exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă.

(3) Exercitarea dreptului de petiționare este scutită de taxă.

(4) Autoritățile publice au obligația să răspundă la petiții în termenele şi în condițiile stabilite potrivit legii.

Notă. A se vedea şi: ► O.G. nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor (M. Of. nr. 84 din 1 februarie 2002); ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 44.

Articolul 52. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

(1) Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoaşterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului şi repararea pagubei.

(2) Condițiile şi limitele exercitării acestui drept se stabilesc prin lege organică.

(3) Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condițiile legii şi nu înlătură răspunderea magistraților care şi-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, art. 1 (M. Of. nr. 1154 din 7 decembrie 2004); ► Codul de procedură penală – Legea nr. 135/2010, art. 538-542 (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 34; ► Protocolul nr. 7 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, art. 3; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 41.

Articolul 53. Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege şi numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor şi a libertăților cetățenilor; desfăşurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.

(2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu şi fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.

Notă. A se vedea şi: ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 18; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 52.

Capitolul III. Îndatoririle fundamentale

Articolul 54. Fidelitatea față de țară

(1) Fidelitatea față de țară este sacră.

(2) Cetățenii cărora le sunt încredințate funcții publice, precum şi militarii, răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin şi, în acest scop, vor depune jurământul cerut de lege.

Articolul 55. Apărarea țării

(1) Cetățenii au dreptul şi obligația să apere România.

(2) Condițiile privind îndeplinirea îndatoririlor militare se stabilesc prin lege organică.

(3) Cetățenii pot fi încorporați de la vârsta de 20 de ani şi până la vârsta de 35 de ani, cu excepția voluntarilor, în condițiile legii organice.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 45/1994 a apărării naționale a României (M. Of. nr. 172 din 7 iulie 1994); ► Legea nr. 395/2005 privind suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu şi trecerea la serviciul militar pe bază de voluntariat (M. Of. nr. 1155 din 20 decembrie 2005); ► Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare (M. Of. nr. 990 din 12 decembrie 2006).

Articolul 56. Contribuții financiare

(1) Cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite şi prin taxe, la cheltuielile publice.

(2) Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure aşezarea justă a sarcinilor fiscale.

(3) Orice alte prestații sunt interzise, în afara celor stabilite prin lege, în situații excepționale.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal (M. Of. nr. 688 din 10 septembrie 2015).

Articolul 57. Exercitarea drepturilor şi a libertăților

Cetățenii români, cetățenii străini şi apatrizii trebuie să-şi exercite drepturile şi libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile şi libertățile celorlalți.

Notă. A se vedea şi: ► Codul civil – Legea nr. 287/2009, republicată, art. 14 şi art. 15 (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011); ► Codul de procedură civilă – Legea nr. 134/2010, republicată, art. 12 (M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 17; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 54.

Capitolul IV. Avocatul Poporului

Articolul 58. Numirea şi rolul

(1) Avocatul Poporului este numit pe o durată de 5 ani pentru apărarea drepturilor şi libertăților persoanelor fizice. Adjuncții Avocatului Poporului sunt specializați pe domenii de activitate.

(2) Avocatul Poporului şi adjuncții săi nu pot îndeplini nici o altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

(3) Organizarea şi funcționarea instituției Avocatul Poporului se stabilesc prin lege organică.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 35/1997 privind organizarea şi funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată (M. Of. nr. 181 din 27 februarie 2018); ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 43.

Articolul 59. Exercitarea atribuțiilor

(1) Avocatul Poporului îşi exercită atribuțiile din oficiu sau la cererea persoanelor lezate în drepturile şi în libertățile lor, în limitele stabilite de lege.

(2) Autoritățile publice sunt obligate să asigure Avocatului Poporului sprijinul necesar în exercitarea atribuțiilor sale.

Articolul 60. Raportul în fața Parlamentului

Avocatul Poporului prezintă celor două Camere ale Parlamentului rapoarte, anual sau la cererea acestora. Rapoartele pot conține recomandări privind legislația sau măsuri de altă natură, pentru ocrotirea drepturilor şi a libertăților cetățenilor.

Titlul III. Autoritățile publice

Capitolul I. Parlamentul

Secțiunea 1. Organizare şi funcționare

Articolul 61. Rolul şi structura

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a țării.

(2) Parlamentul este alcătuit din Camera Deputaților şi Senat.

Articolul 62. Alegerea Camerelor

(1) Camera Deputaților şi Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale.

(2) Organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condițiile legii electorale. Cetățenii unei minorități naționale pot fi reprezentați numai de o singură organizație.

(3) Numărul deputaților şi al senatorilor se stabileşte prin legea electorală, în raport cu populația țării.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului şi a Camerei Deputaților, precum şi pentru organizarea şi funcționarea Autorității Electorale Permanente (M. Of. nr. 553 din 24 iulie 2015); ► Legea nr. 288/2015 privind votul prin corespondență (M. Of. nr. 866 din 19 noiembrie 2015); ► Protocolul nr. 1 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, art. 3.

Articolul 63. Durata mandatului

(1) Camera Deputaților şi Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, care se prelungeşte de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, până la încetarea acestora.

(2) Alegerile pentru Camera Deputaților şi pentru Senat se desfăşoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului.

(3) Parlamentul nou ales se întruneşte, la convocarea Preşedintelui României, în cel mult 20 de zile de la alegeri.

(4) Mandatul Camerelor se prelungeşte până la întrunirea legală a noului Parlament. În această perioadă nu poate fi revizuită Constituția şi nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice.

(5) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent îşi continuă procedura în noul Parlament.

Articolul 64. Organizarea internă

(1) Organizarea şi funcționarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu. Resursele financiare ale Camerelor sunt prevăzute în bugetele aprobate de acestea.

(2) Fiecare Cameră îşi alege un birou permanent. Preşedintele Camerei Deputaților şi preşedintele Senatului se aleg pe durata mandatului Camerelor. Ceilalți membri ai birourilor permanente sunt aleşi la începutul fiecărei sesiuni. Membrii birourilor permanente pot fi revocați înainte de expirarea mandatului.

(3) Deputații şi senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului fiecărei Camere.

(4) Fiecare Cameră îşi constituie comisii permanente şi poate institui comisii de anchetă sau alte comisii speciale. Camerele îşi pot constitui comisii comune.

(5) Birourile permanente şi comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configurației politice a fiecărei Camere.

Notă. A se vedea şi: ► Regulamentul Camerei Deputaților, aprobat prin Hotărârea nr. 8 din 24 februarie 1994, republicat (M. Of. nr. 778 din 12 august 2021); ► Regulamentul Senatului, aprobat prin Hotărârea nr. 28 din 24 octombrie 2005, republicat (M. Of. nr. 513 din 18 mai 2021).

Articolul 65. Şedințele Camerelor

(1) Camera Deputaților şi Senatul lucrează în şedințe separate.

(2) Camerele îşi desfăşoară lucrările şi în şedințe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorității deputaților şi senatorilor, pentru:

a) primirea mesajului Preşedintelui României;

b) aprobarea bugetului de stat şi a bugetului asigurărilor sociale de stat;

c) declararea mobilizării totale sau parțiale;

d) declararea stării de război;

e) suspendarea sau încetarea ostilităților militare;

f) aprobarea strategiei naționale de apărare a țării;

g) examinarea rapoartelor Consiliului Suprem de Apărare a Țării;

h) numirea, la propunerea Președintelui României, a directorilor serviciilor de informații și exercitarea controlului asupra activității acestor servicii;

i) numirea Avocatului Poporului;

j) stabilirea statutului deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora;

k) îndeplinirea altor atribuții care, potrivit Constituției sau regulamentului, se exercită în ședință comună.

Notă. A se vedea Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, aprobat prin Hotărârea nr. 4 din 3 martie 1992, republicat (M. Of. nr. 247 din 25 martie 2020).

Articolul 66. Sesiuni

(1) Camera Deputaților și Senatul se întrunesc în două sesiuni ordinare pe an. Prima sesiune începe în luna februarie și nu poate depăși sfârșitul lunii iunie. A doua sesiune începe în luna septembrie și nu poate depăși sfârșitul lunii decembrie.

(2) Camera Deputaților și Senatul se întrunesc și în sesiuni extraordinare, la cererea Președintelui României, a biroului permanent al fiecărei Camere ori a cel puțin o treime din numărul deputaților sau al senatorilor.

(3) Convocarea Camerelor se face de președinții acestora.

Articolul 67. Actele juridice și cvorumul legal

Camera Deputaților și Senatul adoptă legi, hotărâri și moțiuni, în prezența majorității membrilor.

Articolul 68. Caracterul public al ședințelor

(1) Ședințele celor două Camere sunt publice.

(2) Camerele pot hotărî ca anumite ședințe să fie secrete.

Secțiunea a 2-a. Statutul deputaților și al senatorilor

Articolul 69. Mandatul reprezentativ

(1) În exercitarea mandatului, deputații și senatorii sunt în serviciul poporului.

(2) Orice mandat imperativ este nul.

Articolul 70. Mandatul deputaților şi al senatorilor

(1) Deputații şi senatorii intră în exercițiul mandatului la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiția validării alegerii şi a depunerii jurământului. Jurământul se stabileşte prin lege organică.

(2) Calitatea de deputat sau de senator încetează la data întrunirii legale a Camerelor nou alese sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de incompatibilitate ori de deces.

Articolul 71. Incompatibilități

(1) Nimeni nu poate fi, în acelaşi timp, deputat şi senator.

(2) Calitatea de deputat sau de senator este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de membru al Guvernului.

(3) Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancționarea corupției, Titlul IV – *„Conflictul de interese şi regimul incompatibilităților în exercitarea demnităților publice şi funcțiilor publice"* (M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003).

Articolul 72. Imunitatea parlamentară

(1) Deputații şi senatorii nu pot fi traşi la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.

(2) Deputații şi senatorii pot fi urmăriți şi trimişi în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziționați, reținuți sau arestați fără încuviințarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor. Urmărirea şi trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație şi Justiție.

(3) În caz de infracțiune flagrantă, deputații sau senatorii pot fi reținuți şi supuşi percheziției. Ministrul justiției îl va informa neîntârziat pe preşedintele Camerei asupra reținerii şi a percheziției. În

cazul în care Camera sesizată constată că nu există temei pentru reținere, va dispune imediat revocarea acestei măsuri.

Secțiunea a 3-a. Legiferarea

Articolul 73. Categorii de legi

(1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice şi legi ordinare.

(2) Legile constituționale sunt cele de revizuire a Constituției.

(3) Prin lege organică se reglementează:

a) sistemul electoral; organizarea şi funcționarea Autorității Electorale Permanente;

b) organizarea, funcționarea şi finanțarea partidelor politice;

c) statutul deputaților şi al senatorilor, stabilirea indemnizației şi a celorlalte drepturi ale acestora;

d) organizarea şi desfăşurarea referendumului;

e) organizarea Guvernului şi a Consiliului Suprem de Apărare a Țării;

f) regimul stării de mobilizare parțială sau totală a forțelor armate şi al stării de război;

g) regimul stării de asediu şi al stării de urgență;

h) infracțiunile, pedepsele şi regimul executării acestora;

i) acordarea amnistiei sau a grațierii colective;

j) statutul funcționarilor publici;

k) contenciosul administrativ;

l) organizarea şi funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătoreşti, a Ministerului Public şi a Curții de Conturi;

m) regimul juridic general al proprietății şi al moştenirii;

n) organizarea generală a învățământului;

o) organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum şi regimul general privind autonomia locală;

p) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele, patronatele şi protecția socială;

r) statutul minorităților naționale din România;

s) regimul general al cultelor;

t) celelalte domenii pentru care în Constituție se prevede adoptarea de legi organice.

Articolul 74. Inițiativa legislativă

(1) Inițiativa legislativă aparține, după caz, Guvernului, deputaților, senatorilor sau unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot. Cetățenii care își manifestă dreptul la inițiativă legislativă trebuie să provină din cel puțin un sfert din județele țării, iar în fiecare din aceste județe, respectiv în municipiul București, trebuie să fie înregistrate cel puțin 5.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

(2) Nu pot face obiectul inițiativei legislative a cetățenilor problemele fiscale, cele cu caracter internațional, amnistia și grațierea.

(3) Guvernul își exercită inițiativa legislativă prin transmiterea proiectului de lege către Camera competentă să îl adopte, ca primă Cameră sesizată.

(4) Deputații, senatorii și cetățenii care exercită dreptul la inițiativă legislativă pot prezenta propuneri legislative numai în forma cerută pentru proiectele de legi.

(5) Propunerile legislative se supun dezbaterii mai întâi Camerei competente să le adopte, ca primă Cameră sesizată.

Notă. A se vedea și Legea nr. 189/1999 privind exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni, republicată (M. Of. nr. 516 din 8 iunie 2004).

Articolul 75. Sesizarea Camerelor

(1) Se supun spre dezbatere și adoptare Camerei Deputaților, ca primă Cameră sesizată, proiectele de legi și propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaționale și a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri, precum și proiectele legilor organice prevăzute la articolul 31 alineatul (5), articolul 40 alineatul (3), articolul 55 alineatul (2), articolul 58 alineatul (3), articolul 73 alineatul (3) literele e), k), l), n), o), articolul 79 alineatul (2), articolul 102 alineatul (3), articolul 105 alineatul (2), articolul 117 alineatul (3), articolul 118 alineatele (2) și (3), articolul 120 alineatul (2), articolul 126 alineatele (4) și (5) și articolul 142 alineatul (5). Celelalte proiecte de legi sau propuneri legislative se supun dezbaterii și adoptării, ca primă Cameră sesizată, Senatului.

(2) Prima Cameră sesizată se pronunță în termen de 45 de zile. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită termenul este de 60 de zile. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate.

(3) După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite celeilalte Camere care va decide definitiv.

(4) În cazul în care prima Cameră sesizată adoptă o prevedere care, potrivit alineatului (1), intră în competența sa decizională, prevederea este definitiv adoptată dacă şi cea de-a doua Cameră este de acord. În caz contrar, numai pentru prevederea respectivă, legea se întoarce la prima Cameră sesizată, care va decide definitiv în procedură de urgență.

(5) Dispozițiile alineatului (4) referitoare la întoarcerea legii se aplică în mod corespunzător şi în cazul în care Camera decizională adoptă o prevedere pentru care competența decizională aparține primei Camere.

Articolul 76. Adoptarea legilor şi a hotărârilor

(1) Legile organice şi hotărârile privind regulamentele Camerelor se adoptă cu votul majorității membrilor fiecărei Camere.

(2) Legile ordinare şi hotărârile se adoptă cu votul majorității membrilor prezenți din fiecare Cameră.

(3) La cererea Guvernului sau din proprie inițiativă, Parlamentul poate adopta proiecte de legi sau propuneri legislative cu procedură de urgență, stabilită potrivit regulamentului fiecărei Camere.

Articolul 77. Promulgarea legii

(1) Legea se trimite, spre promulgare, Preşedintelui României. Promulgarea legii se face în termen de cel mult 20 de zile de la primire.

(2) Înainte de promulgare, Preşedintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii.

(3) Dacă Preşedintele a cerut reexaminarea legii ori dacă s-a cerut verificarea constituționalității ei, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curții Constituționale, prin care i s-a confirmat constituționalitatea.

Articolul 78. Intrarea în vigoare a legii

Legea se publică în Monitorul Oficial al României şi intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei.

Notă. A se vedea și Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, art. 12 (M. Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010).

Articolul 79. Consiliul Legislativ

(1) Consiliul Legislativ este organ consultativ de specialitate al Parlamentului, care avizează proiectele de acte normative în vederea sistematizării, unificării și coordonării întregii legislații. El ține evidența oficială a legislației României.

(2) Înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ se stabilesc prin lege organică.

Notă. A se vedea și Legea nr. 73/1993 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ, republicată (M. Of. nr. 1122 din 29 noiembrie 2004).

Capitolul II. Președintele României

Articolul 80. Rolul Președintelui

(1) Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării.

(2) Președintele României veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. În acest scop, Președintele exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.

Articolul 81. Alegerea Președintelui

(1) Președintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscriși în listele electorale.

(3) În cazul în care nici unul dintre candidați nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului de voturi obținute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi.

(4) Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al României decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi și succesive.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Preşedintelui României, republicată (M. Of. nr. 650 din 12 septembrie 2011).

Articolul 82. Validarea mandatului şi depunerea jurământului

(1) Rezultatul alegerilor pentru funcția de Preşedinte al României este validat de Curtea Constituțională.

(2) Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Camerei Deputaților şi a Senatului, în şedință comună, următorul jurământ:

„Jur să-mi dăruiesc toată puterea şi priceperea pentru propăşirea spirituală şi materială a poporului român, să respect Constituția şi legile țării, să apăr democrația, drepturile şi libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea şi integritatea teritorială a României. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!".

Articolul 83. Durata mandatului

(1) Mandatul Preşedintelui României este de 5 ani şi se exercită de la data depunerii jurământului.

(2) Preşedintele României îşi exercită mandatul până la depunerea jurământului de Preşedintele nou ales.

(3) Mandatul Preşedintelui României poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă.

Articolul 84. Incompatibilități şi imunități

(1) În timpul mandatului, Preşedintele României nu poate fi membru al unui partid şi nu poate îndeplini nici o altă funcție publică sau privată.

(2) Preşedintele României se bucură de imunitate. Prevederile articolului 72 alineatul (1) se aplică în mod corespunzător.

Articolul 85. Numirea Guvernului

(1) Preşedintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru şi numeşte Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament.

(2) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a postului, Preşedintele revocă şi numeşte, la propunerea primului-ministru, pe unii membri ai Guvernului.

(3) Dacă prin propunerea de remaniere se schimbă structura sau compoziția politică a Guvernului, Preşedintele României va

putea exercita atribuția prevăzută la alineatul (2) numai pe baza aprobării Parlamentului, acordată la propunerea primului-ministru.

Articolul 86. Consultarea Guvernului

Preşedintele României poate consulta Guvernul cu privire la probleme urgente şi de importanță deosebită.

Articolul 87. Participarea la şedințele Guvernului

(1) Preşedintele României poate lua parte la şedințele Guvernului în care se dezbat probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice şi, la cererea primului-ministru, în alte situații.

(2) Preşedintele României prezidează şedințele Guvernului la care participă.

Articolul 88. Mesaje

Preşedintele României adresează Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme politice ale națiunii.

Articolul 89. Dizolvarea Parlamentului

(1) După consultarea preşedinților celor două Camere şi a liderilor grupurilor parlamentare, Preşedintele României poate să dizolve Parlamentul, dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare şi numai după respingerea a cel puțin două solicitări de învestitură.

(2) În cursul unui an, Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată.

(3) Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Preşedintelui României şi nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență.

Articolul 90. Referendumul

Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voința cu privire la probleme de interes național.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului (M. Of. nr. 84 din 24 februarie 2000).

Articolul 91. Atribuții în domeniul politicii externe

(1) Preşedintele încheie tratate internaționale în numele României, negociate de Guvern, şi le supune spre ratificare Parlamentului,

într-un termen rezonabil. Celelalte tratate şi acorduri internaționale se încheie, se aprobă sau se ratifică potrivit procedurii stabilite prin lege.

(2) Preşedintele, la propunerea Guvernului, acreditează şi recheamă reprezentanții diplomatici ai României şi aprobă înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice.

(3) Reprezentanții diplomatici ai altor state sunt acreditați pe lângă Preşedintele României.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 590/2003 privind tratatele (M. Of. nr. 23 din 12 ianuarie 2004); ► Legea nr. 37/1991 privind înființarea, desființarea şi schimbarea rangului misiunilor diplomatice şi oficiilor consulare (M. Of. nr. 117 din 30 mai 1991).

Articolul 92. Atribuții în domeniul apărării

(1) Preşedintele României este comandantul forțelor armate şi îndeplineşte funcția de preşedinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

(2) El poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parțială sau totală a forțelor armate. Numai în cazuri excepționale, hotărârea Preşedintelui se supune ulterior aprobării Parlamentului, în cel mult 5 zile de la adoptare.

(3) În caz de agresiune armată îndreptată împotriva țării, Preşedintele României ia măsuri pentru respingerea agresiunii şi le aduce neîntârziat la cunoştință Parlamentului, printr-un mesaj. Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în 24 de ore de la declanşarea agresiunii.

(4) În caz de mobilizare sau de război Parlamentul îşi continuă activitatea pe toată durata acestor stări, iar dacă nu se află în sesiune, se convoacă de drept în 24 de ore de la declararea lor.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 355/2009 privind regimul stării de mobilizare parțială sau totală a forțelor armate şi al stării de război (M. Of. nr. 805 din 25 noiembrie 2009); ► Legea nr. 415/2002 privind organizarea şi funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării (M. Of. nr. 494 din 10 iulie 2002).

Articolul 93. Măsuri excepționale

(1) Preşedintele României instituie, potrivit legii, starea de asediu sau starea de urgență în întreaga țară ori în unele unități administrativ-teritoriale şi solicită Parlamentului încuviințarea măsurii adoptate, în cel mult 5 zile de la luarea acesteia.

(2) Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în cel mult 48 de ore de la instituirea stării de asediu sau a stării de urgență şi funcționează pe toată durata acestora.

Notă. A se vedea şi O.U.G. nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu şi regimul stării de urgență (M. Of. nr. 22 din 21 ianuarie 1999).

Articolul 94. Alte atribuții

Preşedintele României îndeplineşte şi următoarele atribuții:

a) conferă decorații şi titluri de onoare;

b) acordă gradele de mareşal, de general şi de amiral;

c) numeşte în funcții publice, în condițiile prevăzute de lege;

d) acordă grațierea individuală.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 29/2000 privind sistemul național de decorații al României, republicată, art. 4 (M. Of. nr. 118 din 18 februarie 2014); ► Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare, art. 45 alin. (1) lit. a) (M. Of. nr. 155 din 20 iulie 1995); ► Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată, art. 31 (M. Of. nr. 826 din 13 septembrie 2005); ► O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ, art. 18 şi art. 43-47 (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019); ► Legea nr. 546/2002 privind grațierea şi procedura acordării grațierii, republicată, art. 2 teza I şi Capitolul II (art. 3-11) (M. Of. nr. 287 din 18 aprilie 2014).

Articolul 95. Suspendarea din funcție

(1) În cazul săvârşirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Preşedintele României poate fi suspendat din funcție de Camera Deputaților şi de Senat, în şedință comună, cu votul majorității deputaților şi senatorilor, după consultarea Curții Constituționale. Preşedintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(2) Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din numărul deputaților şi senatorilor şi se aduce, neîntârziat, la cunoştință Preşedintelui.

(3) Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui.

Articolul 96. Punerea sub acuzare

(1) Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților și senatorilor, pot hotărî punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare.

(2) Propunerea de punere sub acuzare poate fi inițiată de majoritatea deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui României pentru a putea da explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(3) De la data punerii sub acuzare și până la data demiterii Președintele este suspendat de drept.

(4) Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție. Președintele este demis de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

Notă. A se vedea și Codul penal – Legea nr. 286/2009, art. 398 (M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009).

Articolul 97. Vacanța funcției

(1) Vacanța funcției de Președinte al României intervine în caz de demisie, de demitere din funcție, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces.

(2) În termen de 3 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al României, Guvernul va organiza alegeri pentru un nou Președinte.

Articolul 98. Interimatul funcției

(1) Dacă funcția de Președinte devine vacantă ori dacă Președintele este suspendat din funcție sau dacă se află în imposibilitate temporară de a-și exercita atribuțiile, interimatul se asigură, în ordine, de președintele Senatului sau de președintele Camerei Deputaților.

(2) Atribuțiile prevăzute la articolele 88-90 nu pot fi exercitate pe durata interimatului funcției prezidențiale.

Articolul 99. Răspunderea președintelui interimar

Dacă persoana care asigură interimatul funcției de Președinte al României săvârșește fapte grave, prin care se încalcă prevederile Constituției, se aplică articolul 95 și articolul 98.

Articolul 100. Actele Preşedintelui

(1) În exercitarea atribuțiilor sale, Preşedintele României emite decrete care se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage inexistența decretului.

(2) Decretele emise de Preşedintele României în exercitarea atribuțiilor sale prevăzute în articolul 91 alineatele (1) şi (2), articolul 92 alineatele (2) şi (3), articolul 93 alineatul (1) şi articolul 94 literele a), b) şi d) se contrasemnează de primul-ministru.

Notă. A se vedea şi O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ, art. 33 (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019).

Articolul 101. Indemnizația şi celelalte drepturi

Indemnizația şi celelalte drepturi ale Preşedintelui României se stabilesc prin lege.

Notă. A se vedea şi Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice (M. Of. nr. 492 din 28 iunie 2017).

Capitolul III. Guvernul

Notă. A se vedea şi O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ, art. 14-50 (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019).

Articolul 102. Rolul şi structura

(1) Guvernul, potrivit programului său de guvernare acceptat de Parlament, asigură realizarea politicii interne şi externe a țării şi exercită conducerea generală a administrației publice.

(2) În îndeplinirea atribuțiilor sale, Guvernul cooperează cu organismele sociale interesate.

(3) Guvernul este alcătuit din prim-ministru, miniştri şi alți membri stabiliți prin lege organică.

Articolul 103. Învestitura

(1) Preşedintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru, în urma consultării partidului care are majoritatea absolută în Parlament ori, dacă nu există o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în Parlament.

(2) Candidatul pentru funcția de prim-ministru va cere, în termen de 10 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului și a întregii liste a Guvernului.

(3) Programul și lista Guvernului se dezbat de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună. Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților și senatorilor.

Articolul 104. Jurământul de credință

(1) Primul-ministru, miniștrii și ceilalți membri ai Guvernului vor depune individual, în fața Președintelui României, jurământul de la articolul 82.

(2) Guvernul în întregul său și fiecare membru în parte își exercită mandatul, începând de la data depunerii jurământului.

Articolul 105. Incompatibilități

(1) Funcția de membru al Guvernului este incompatibilă cu exercitarea altei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de deputat sau de senator. De asemenea, ea este incompatibilă cu exercitarea unei funcții de reprezentare profesională salarizate în cadrul organizațiilor cu scop comercial.

(2) Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.

Notă. A se vedea și Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, Titlul IV – „*Conflictul de interese și regimul incompatibilităților în exercitarea demnităților publice și funcțiilor publice*" (M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003).

Articolul 106. Încetarea funcției de membru al Guvernului

Funcția de membru al Guvernului încetează în urma demisiei, a revocării, a pierderii drepturilor electorale, a stării de incompatibilitate, a decesului, precum și în alte cazuri prevăzute de lege.

Articolul 107. Primul-ministru

(1) Primul-ministru conduce Guvernul și coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuțiile ce le revin. De asemenea, prezintă Camerei Deputaților sau Senatului rapoarte și declarații cu privire la politica Guvernului, care se dezbat cu prioritate.

(2) Președintele României nu îl poate revoca pe primul-ministru.

(3) Dacă primul-ministru se află în una dintre situațiile prevăzute la articolul 106, cu excepția revocării, sau este în imposibilitate de a-şi exercita atribuțiile, Președintele României va desemna un alt membru al Guvernului ca prim-ministru interimar, pentru a îndeplini atribuțiile primului-ministru, până la formarea noului Guvern. Interimatul, pe perioada imposibilității exercitării atribuțiilor, încetează dacă primul-ministru își reia activitatea în Guvern.

(4) Prevederile alineatului (3) se aplică în mod corespunzător şi celorlalți membri ai Guvernului, la propunerea primului-ministru, pentru o perioadă de cel mult 45 de zile.

Articolul 108. Actele Guvernului

(1) Guvernul adoptă hotărâri şi ordonanțe.

(2) Hotărârile se emit pentru organizarea executării legilor.

(3) Ordonanțele se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare, în limitele şi în condițiile prevăzute de aceasta.

(4) Hotărârile şi ordonanțele adoptate de Guvern se semnează de primul-ministru, se contrasemnează de miniştrii care au obligația punerii lor în executare şi se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage inexistența hotărârii sau a ordonanței. Hotărârile care au caracter militar se comunică numai instituțiilor interesate.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, art. 11 (M. Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010).

Articolul 109. Răspunderea membrilor Guvernului

(1) Guvernul răspunde politic numai în fața Parlamentului pentru întreaga sa activitate. Fiecare membru al Guvernului răspunde politic solidar cu ceilalți membri pentru activitatea Guvernului şi pentru actele acestuia.

(2) Numai Camera Deputaților, Senatul şi Președintele României au dreptul să ceară urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârşite în exercițiul funcției lor. Dacă s-a cerut urmărirea penală, Președintele României poate dispune suspendarea acestora din funcție. Trimiterea în judecată a unui membru al Guvernului atrage suspendarea lui din funcție. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație şi Justiție.

(3) Cazurile de răspundere şi pedepsele aplicabile membrilor Guvernului sunt reglementate printr-o lege privind responsabilitatea ministerială.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială, republicată (M. Of. nr. 200 din 23 martie 2007).

Articolul 110. Încetarea mandatului

(1) Guvernul îşi exercită mandatul până la data validării alegerilor parlamentare generale.

(2) Guvernul este demis la data retragerii de către Parlament a încrederii acordate sau dacă primul-ministru se află în una dintre situațiile prevăzute la articolul 106, cu excepția revocării, ori este în imposibilitatea de a-şi exercita atribuțiile mai mult de 45 de zile.

(3) În situațiile prevăzute în alineatul (2) sunt aplicabile prevederile articolului 103.

(4) Guvernul al cărui mandat a încetat potrivit alineatelor (1) şi (2) îndeplineşte numai actele necesare pentru administrarea treburilor publice, până la depunerea jurământului de membrii noului Guvern.

Capitolul IV. Raporturile Parlamentului cu Guvernul

Articolul 111. Informarea Parlamentului

(1) Guvernul şi celelalte organe ale administrației publice, în cadrul controlului parlamentar al activității lor, sunt obligate să prezinte informațiile şi documentele cerute de Camera Deputaților, de Senat sau de comisiile parlamentare, prin intermediul preşedinților acestora. În cazul în care o inițiativă legislativă implică modificarea prevederilor bugetului de stat sau a bugetului asigurărilor sociale de stat, solicitarea informării este obligatorie.

(2) Membrii Guvernului au acces la lucrările Parlamentului. Dacă li se solicită prezența, participarea lor este obligatorie.

Articolul 112. Întrebări, interpelări şi moțiuni simple

(1) Guvernul şi fiecare dintre membrii săi au obligația să răspundă la întrebările sau la interpelările formulate de deputați sau

de senatori, în condițiile prevăzute de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului.

(2) Camera Deputaților sau Senatul poate adopta o moțiune simplă prin care să-și exprime poziția cu privire la o problemă de politică internă sau externă ori, după caz, cu privire la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări.

Articolul 113. Moțiunea de cenzură

(1) Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, pot retrage încrederea acordată Guvernului prin adoptarea unei moțiuni de cenzură, cu votul majorității deputaților și senatorilor.

(2) Moțiunea de cenzură poate fi inițiată de cel puțin o pătrime din numărul total al deputaților și senatorilor și se comunică Guvernului la data depunerii.

(3) Moțiunea de cenzură se dezbate după 3 zile de la data când a fost prezentată în ședința comună a celor două Camere.

(4) Dacă moțiunea de cenzură a fost respinsă, deputații și senatorii care au semnat-o nu mai pot iniția, în aceeași sesiune, o nouă moțiune de cenzură, cu excepția cazului în care Guvernul își angajează răspunderea potrivit articolului 114.

Articolul 114. Angajarea răspunderii Guvernului

(1) Guvernul își poate angaja răspunderea în fața Camerei Deputaților și a Senatului, în ședință comună, asupra unui program, a unei declarații de politică generală sau a unui proiect de lege.

(2) Guvernul este demis dacă o moțiune de cenzură, depusă în termen de 3 zile de la prezentarea programului, a declarației de politică generală sau a proiectului de lege, a fost votată în condițiile articolului 113.

(3) Dacă Guvernul nu a fost demis potrivit alineatului (2), proiectul de lege prezentat, modificat sau completat, după caz, cu amendamente acceptate de Guvern, se consideră adoptat, iar aplicarea programului sau a declarației de politică generală devine obligatorie pentru Guvern.

(4) În cazul în care Președintele României cere reexaminarea legii adoptate potrivit alineatului (3), dezbaterea acesteia se va face în ședința comună a celor două Camere.

Articolul 115. Delegarea legislativă

(1) Parlamentul poate adopta o lege specială de abilitare a Guvernului pentru a emite ordonanțe în domenii care nu fac obiectul legilor organice.

(2) Legea de abilitare va stabili, în mod obligatoriu, domeniul şi data până la care se pot emite ordonanțe.

(3) Dacă legea de abilitare o cere, ordonanțele se supun aprobării Parlamentului, potrivit procedurii legislative, până la împlinirea termenului de abilitare. Nerespectarea termenului atrage încetarea efectelor ordonanței.

(4) Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență numai în situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligația de a motiva urgența în cuprinsul acestora.

(5) Ordonanța de urgență intră în vigoare numai după depunerea sa spre dezbatere în procedură de urgență la Camera competentă să fie sesizată şi după publicarea ei în Monitorul Oficial al României. Camerele, dacă nu se află în sesiune, se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere sau, după caz, de la trimitere. Dacă în termen de cel mult 30 de zile de la depunere, Camera sesizată nu se pronunță asupra ordonanței, aceasta este considerată adoptată şi se trimite celeilalte Camere care decide de asemenea în procedură de urgență. Ordonanța de urgență cuprinzând norme de natura legii organice se aprobă cu majoritatea prevăzută la articolul 76 alineatul (1).

(6) Ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale, nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile şi îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică.

(7) Ordonanțele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege în care vor fi cuprinse şi ordonanțele ale căror efecte au încetat potrivit alineatului (3).

(8) Prin legea de aprobare sau de respingere se vor reglementa, dacă este cazul, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanței.

Capitolul V. Administrația publică

Secțiunea 1. Administrația publică centrală de specialitate

Articolul 116. Structura

(1) Ministerele se organizează numai în subordinea Guvernului.

(2) Alte organe de specialitate se pot organiza în subordinea Guvernului ori a ministerelor sau ca autorități administrative autonome.

Articolul 117. Înființarea

(1) Ministerele se înființează, se organizează și funcționează potrivit legii.

(2) Guvernul și ministerele, cu avizul Curții de Conturi, pot înființa organe de specialitate, în subordinea lor, numai dacă legea le recunoaște această competență.

(3) Autorități administrative autonome se pot înființa prin lege organică.

Notă. A se vedea și O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ, art. 51-74 (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019).

Articolul 118. Forțele armate

(1) Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale. În condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii.

(2) Structura sistemului național de apărare, pregătirea populației, a economiei și a teritoriului pentru apărare, precum și statutul cadrelor militare, se stabilesc prin lege organică.

(3) Prevederile alineatelor (1) și (2) se aplică, în mod corespunzător, și celorlalte componente ale forțelor armate stabilite potrivit legii.

(4) Organizarea de activități militare sau paramilitare în afara unei autorități statale este interzisă.

(5) Pe teritoriul României pot intra, staționa, desfășura operațiuni sau trece trupe străine numai în condițiile legii sau ale tratatelor internaționale la care România este parte.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 45/1994 a apărării naționale (M. Of. nr. 172 din 7 iulie 1994); ► Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare (M. Of. nr. 155 din 20 iulie 1995); ► Legea nr. 395/2005 privind suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu şi trecerea la serviciul militar pe bază de voluntariat (M. Of. nr. 1155 din 20 decembrie 2005); ► Legea nr. 477/2003 privind pregătirea economiei naționale şi a teritoriului pentru apărare, republicată (M. Of. nr. 201 din 21 martie 2014); ► Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare (M. Of. nr. 990 din 12 decembrie 2006); ► Legea nr. 203/2015 privind planificarea apărării (M. Of. nr. 555 din 27 iulie 2015); ► Legea nr. 291/2007 privind intrarea, staționarea, desfăşurarea de operațiuni sau tranzitul forțelor armate străine pe teritoriul României, republicată (M. Of. nr. 321 din 5 mai 2014); ► Legea nr. 121/2011 privind participarea forțelor armate la misiuni şi operații în afara teritoriului statului român (M. Of. nr. 427 din 17 iunie 2011); ► Legea nr. 122/2011 privind regimul armelor, dispozitivelor militare şi munițiilor deținute de Ministerul Apărării Naționale şi de forțele armate străine pe teritoriul României (M. Of. nr. 426 din 17 iunie 2011).

Articolul 119. Consiliul Suprem de Apărare a Țării

Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează şi coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării şi securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale şi la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum şi la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 415/2002 privind organizarea şi funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării (M. Of. nr. 494 din 10 iulie 2002).

Secțiunea a 2-a. Administrația publică locală

Notă. A se vedea şi O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ, art. 75-248 (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019).

Articolul 120. Principii de bază

(1) Administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile descentralizării, autonomiei locale şi deconcentrării serviciilor publice.

(2) În unitățile administrativ-teritoriale în care cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere semnificativă se asigură folosirea limbii minorității naționale respective în scris şi oral în relațiile cu autoritățile administrației publice locale şi cu serviciile publice deconcentrate, în condițiile prevăzute de legea organică.

Articolul 121. Autorități comunale şi orăşeneşti

(1) Autoritățile administrației publice, prin care se realizează autonomia locală în comune şi în oraşe, sunt consiliile locale alese şi primarii aleşi, în condițiile legii.

(2) Consiliile locale şi primarii funcționează, în condițiile legii, ca autorități administrative autonome şi rezolvă treburile publice din comune şi din oraşe.

(3) Autoritățile prevăzute la alineatul (1) se pot constitui şi în subdiviziunile administrativ-teritoriale ale municipiilor.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale (M. Of. nr. 349 din 20 mai 2015).

Articolul 122. Consiliul județean

(1) Consiliul județean este autoritatea administrației publice pentru coordonarea activității consiliilor comunale şi orăşeneşti, în vederea realizării serviciilor publice de interes județean.

(2) Consiliul județean este ales şi funcționează în condițiile legii.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale (M. Of. nr. 349 din 20 mai 2015).

Articolul 123. Prefectul

(1) Guvernul numeşte un prefect în fiecare județ şi în municipiul Bucureşti.

(2) Prefectul este reprezentantul Guvernului pe plan local şi conduce serviciile publice deconcentrate ale ministerelor şi ale celorlalte organe ale administrației publice centrale din unitățile administrativ-teritoriale.

(3) Atribuțiile prefectului se stabilesc prin lege organică.

(4) Între prefecți, pe de o parte, consiliile locale şi primari, precum şi consiliile județene şi preşedinții acestora, pe de altă parte, nu există raporturi de subordonare.

(5) Prefectul poate ataca, în fața instanței de contencios administrativ, un act al consiliului județean, al celui local sau al primarului, în cazul în care consideră actul ilegal. Actul atacat este suspendat de drept.

Notă. A se vedea şi: ► O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ, art. 249-276 (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019); ► Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, art. 3 (M. Of. nr. 1154 din 7 decembrie 2004).

Capitolul VI. Autoritatea judecătorească

Secțiunea 1. Instanțele judecătorești

Articolul 124. Înfăptuirea justiției

(1) Justiția se înfăptuiește în numele legii.

(2) Justiția este unică, imparțială și egală pentru toți.

(3) Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii.

Articolul 125. Statutul judecătorilor

(1) Judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili, în condițiile legii.

(2) Propunerile de numire, precum și promovarea, transferarea și sancționarea judecătorilor sunt de competența Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile legii sale organice.

(3) Funcția de judecător este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Notă. A se vedea și Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată (M. Of. nr. 826 din 13 septembrie 2005).

Articolul 126. Instanțele judecătorești

(1) Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege.

(2) Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege.

(3) Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale.

(4) Compunerea Înaltei Curți de Casație și Justiție și regulile de funcționare a acesteia se stabilesc prin lege organică.

(5) Este interzisă înființarea de instanțe extraordinare. Prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii.

(6) Controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităților publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepția celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum

şi a actelor de comandament cu caracter militar. Instanțele de contencios administrativ sunt competente să soluționeze cererile persoanelor vătămate prin ordonanțe sau, după caz, prin dispoziții din ordonanțe declarate neconstituționale.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005); ► Codul de procedură civilă – Legea nr. 134/2010, republicată (M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015); ► Codul de procedură penală – Legea nr. 135/2010 (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010); ► Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 (M. Of. nr. 1154 din 7 decembrie 2004).

Articolul 127. Caracterul public al dezbaterilor

Şedințele de judecată sunt publice, afară de cazurile prevăzute de lege.

Notă. A se vedea şi: ► Codul de procedură penală – Legea nr. 135/2010, art. 352 (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010); ► Codul de procedură civilă – Legea nr. 134/2010, republicată, art. 17 (M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015); ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 6 parag. 1; ► Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 47 teza a II-a.

Articolul 128. Folosirea limbii materne şi a interpretului în justiție

(1) Procedura judiciară se desfăşoară în limba română.

(2) Cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, în condițiile legii organice.

(3) Modalitățile de exercitare a dreptului prevăzut la alineatul (2), inclusiv prin folosirea de interpreți sau traduceri, se vor stabili astfel încât să nu împiedice buna administrare a justiției şi să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesați.

(4) Cetățenii străini şi apatrizii care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoştință de toate actele şi lucrările dosarului, de a vorbi în instanță şi de a pune concluzii, prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit.

Notă. A se vedea şi: ► Codul de procedură penală – Legea nr. 135/2010, art. 12 (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010); ► Codul de procedură civilă – Legea nr. 134/2010, republicată (M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015), art. 18; ► Convenția europeană a drepturilor omului, art. 6 parag. 3.

Articolul 129. Folosirea căilor de atac

Împotriva hotărârilor judecătoreşti, părțile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

Articolul 130. Poliția instanțelor

Instanțele judecătoreşti dispun de poliția pusă în serviciul lor.

Secțiunea a 2-a. Ministerul Public

Articolul 131. Rolul Ministerului Public

(1) În activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății şi apără ordinea de drept, precum şi drepturile şi libertățile cetățenilor.

(2) Ministerul Public îşi exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete, în condițiile legii.

(3) Parchetele funcționează pe lângă instanțele de judecată, conduc şi supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare, în condițiile legii.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, Titlul III (M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005).

Articolul 132. Statutul procurorilor

(1) Procurorii îşi desfăşoară activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității şi al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției.

(2) Funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată (M. Of. nr. 826 din 13 septembrie 2005).

Secțiunea a 3-a. Consiliul Superior al Magistraturii

Notă. A se vedea şi Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată (M. Of. nr. 628 din 1 septembrie 2012).

Articolul 133. Rolul şi structura

(1) Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței justiției.

(2) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri, din care:

a) 14 sunt aleşi în adunările generale ale magistraților şi validați de Senat; aceştia fac parte din două secții, una pentru judecători şi una pentru procurori; prima secție este compusă din 9 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori;

b) 2 reprezentanți ai societății civile, specialişti în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputație profesională şi morală, aleşi de Senat; aceştia participă numai la lucrările în plen;

c) ministrul justiției, preşedintele Înaltei Curți de Casație şi Justiție şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție.

(3) Preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales pentru un mandat de un an, ce nu poate fi reînnoit, dintre magistrații prevăzuți la alineatul (2) litera a).

(4) Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani.

(5) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii se iau prin vot secret.

(6) Preşedintele României prezidează lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă.

(7) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii sunt definitive şi irevocabile, cu excepția celor prevăzute la articolul 134 alineatul (2).

Articolul 134. Atribuții

(1) Consiliul Superior al Magistraturii propune Preşedintelui României numirea în funcție a judecătorilor şi a procurorilor, cu excepția celor stagiari, în condițiile legii.

(2) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de instanță de judecată, prin secțiile sale, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor şi a procurorilor, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. În aceste situații, ministrul justiției, preşedintele Înaltei

Curți de Casație şi Justiție şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție nu au drept de vot.

(3) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casație şi Justiție.

(4) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte şi alte atribuții stabilite prin legea sa organică, în realizarea rolului său de garant al independenței justiției.

Titlul IV. Economia şi finanţele publice

Articolul 135. Economia

(1) Economia României este economie de piaţă, bazată pe libera iniţiativă şi concurenţă.

(2) Statul trebuie să asigure:

a) libertatea comerţului, protecţia concurenţei loiale, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producţie;

b) protejarea intereselor naţionale în activitatea economică, financiară şi valutară;

c) stimularea cercetării ştiinţifice şi tehnologice naţionale, a artei şi protecţia dreptului de autor;

d) exploatarea resurselor naturale, în concordanţă cu interesul naţional;

e) refacerea şi ocrotirea mediului înconjurător, precum şi menţinerea echilibrului ecologic;

f) crearea condiţiilor necesare pentru creşterea calităţii vieţii;

g) aplicarea politicilor de dezvoltare regională în concordanţă cu obiectivele Uniunii Europene.

Articolul 136. Proprietatea

(1) Proprietatea este publică sau privată.

(2) Proprietatea publică este garantată şi ocrotită prin lege şi aparţine statului sau unităţilor administrativ-teritoriale.

(3) Bogăţiile de interes public ale subsolului, spaţiul aerian, apele cu potenţial energetic valorificabil, de interes naţional, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice şi ale platoului continental, precum şi alte bunuri stabilite de legea organică, fac obiectul exclusiv al proprietăţii publice.

(4) Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condiţiile legii organice, ele pot fi date în administrare regiilor autonome ori instituţiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate; de asemenea, ele pot fi date în folosinţă gratuită instituţiilor de utilitate publică.

(5) Proprietatea privată este inviolabilă, în condiţiile legii organice.

Notă. A se vedea şi O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ, art. 284-353 (M. Of. nr. 555 din 5 iulie 2019).

Articolul 137. Sistemul financiar

(1) Formarea, administrarea, întrebuințarea şi controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale şi ale instituțiilor publice sunt reglementate prin lege.

(2) Moneda națională este leul, iar subdiviziunea acestuia, banul. În condițiile aderării la Uniunea Europeană, prin lege organică se poate recunoaşte circulația şi înlocuirea monedei naționale cu aceea a Uniunii Europene.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice (M. Of. nr. 597 din 13 august 2002); ► Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale (M. Of. nr. 618 din 18 iulie 2006); ► Legea nr. 348/2004 privind denominarea monedei naționale (M. Of. nr. 664 din 23 iulie 2004).

Articolul 138. Bugetul public național

(1) Bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat şi bugetele locale ale comunelor, ale oraşelor şi ale județelor.

(2) Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat şi pe cel al asigurărilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobării Parlamentului.

(3) Dacă legea bugetului de stat şi legea bugetului asigurărilor sociale de stat nu au fost adoptate cu cel puțin 3 zile înainte de expirarea exercițiului bugetar, se aplică în continuare bugetul de stat şi bugetul asigurărilor sociale de stat ale anului precedent, până la adoptarea noilor bugete.

(4) Bugetele locale se elaborează, se aprobă şi se execută în condițiile legii.

(5) Nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare.

Articolul 139. Impozite, taxe şi alte contribuții

(1) Impozitele, taxele şi orice alte venituri ale bugetului de stat şi ale bugetului asigurărilor sociale de stat se stabilesc numai prin lege.

(2) Impozitele şi taxele locale se stabilesc de consiliile locale sau județene, în limitele şi în condițiile legii.

(3) Sumele reprezentând contribuțiile la constituirea unor fonduri se folosesc, în condițiile legii, numai potrivit destinației acestora.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal (M. Of. nr. 688 din 10 septembrie 2015); ► Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală (M. Of. nr. 547 din 23 iulie 2015).

Articolul 140. Curtea de Conturi

(1) Curtea de Conturi exercită controlul asupra modului de formare, de administrare şi de întrebuințare a resurselor financiare ale statului şi ale sectorului public. În condițiile legii organice, litigiile rezultate din activitatea Curții de Conturi se soluționează de instanțele judecătoreşti specializate.

(2) Curtea de Conturi prezintă anual Parlamentului un raport asupra conturilor de gestiune ale bugetului public național din exercițiul bugetar expirat, cuprinzând şi neregulile constatate.

(3) La cererea Camerei Deputaților sau a Senatului, Curtea de Conturi controlează modul de gestionare a resurselor publice şi raportează despre cele constatate.

(4) Consilierii de conturi sunt numiți de Parlament pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit. Membrii Curții de Conturi sunt independenți în exercitarea mandatului lor şi inamovibili pe toată durata acestuia. Ei sunt supuşi incompatibilităților prevăzute de lege pentru judecători.

(5) Curtea de Conturi se înnoieşte cu o treime din consilierii de conturi numiți de Parlament, din 3 în 3 ani, în condițiile prevăzute de legea organică a Curții.

(6) Revocarea membrilor Curții de Conturi se face de către Parlament, în cazurile şi condițiile prevăzute de lege.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 94/1992 privind organizarea şi funcționarea Curții de Conturi, republicată (M. Of. nr. 238 din 3 aprilie 2014). Legea nr. 94/1992 a fost abrogată prin O.U.G. nr. 43/2006 privind organizarea şi funcționarea Curții de Conturi (M. Of. nr. 525 din 19 iunie 2006), dar Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 544/2006 (M. Of. nr. 568 din 30 iunie 2006), a constatat neconstituționalitatea acestui din urmă act normativ.

Articolul 141. Consiliul Economic şi Social

Consiliul Economic şi Social este organ consultativ al Parlamentului şi al Guvernului în domeniile de specialitate stabilite prin legea sa organică de înființare, organizare şi funcționare.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 248/2013 privind organizarea şi funcționarea Consiliului Economic şi Social, republicată (M. Of. nr. 740 din 2 octombrie 2015).

Titlul V. Curtea Constituțională

Notă. A se vedea şi Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcționarea Curții Constituționale, republicată (M. Of. nr. 807 din 3 decembrie 2010).

Articolul 142. Structura

(1) Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției.

(2) Curtea Constituțională se compune din nouă judecători, numiți pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit.

(3) Trei judecători sunt numiți de Camera Deputaților, trei de Senat şi trei de Preşedintele României.

(4) Judecătorii Curții Constituționale aleg, prin vot secret, preşedintele acesteia, pentru o perioadă de 3 ani.

(5) Curtea Constituțională se înnoieşte cu o treime din judecătorii ei, din 3 în 3 ani, în condițiile prevăzute de legea organică a Curții.

Articolul 143. Condiții pentru numire

Judecătorii Curții Constituționale trebuie să aibă pregătire juridică superioară, înaltă competență profesională şi o vechime de cel puțin 18 ani în activitatea juridică sau în învățământul juridic superior.

Articolul 144. Incompatibilități

Funcția de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu oricare altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul juridic superior.

Articolul 145. Independența şi inamovibilitatea

Judecătorii Curții Constituționale sunt independenți în exercitarea mandatului lor şi inamovibili pe durata acestuia.

Articolul 146. Atribuții

Curtea Constituțională are următoarele atribuții:

a) se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinții celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori, precum şi, din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

b) se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;

c) se pronunță asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;

d) hotărăşte asupra excepțiilor de neconstituționalitate privind legile şi ordonanțele, ridicate în fața instanțelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial; excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată şi direct de Avocatul Poporului;

e) soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice, la cererea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a primului-ministru sau a președintelui Consiliului Superior al Magistraturii;

f) veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României şi confirmă rezultatele sufragiului;

g) constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României şi comunică cele constatate Parlamentului şi Guvernului;

h) dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României;

i) veghează la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmă rezultatele acestuia;

j) verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni;

k) hotărăşte asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic;

l) îndeplineşte şi alte atribuții prevăzute de legea organică a Curții.

Articolul 147. Deciziile Curții Constituționale

(1) Dispozițiile din legile şi ordonanțele în vigoare, precum şi cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, îşi încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile

Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept.

(2) În cazurile de neconstituționalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispozițiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curții Constituționale.

(3) În cazul în care constituționalitatea tratatului sau acordului internațional a fost constatată potrivit articolului 146 litera b), acesta nu poate face obiectul unei excepții de neconstituționalitate. Tratatul sau acordul internațional constatat ca fiind neconstituțional nu poate fi ratificat.

(4) Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii şi au putere numai pentru viitor.

Titlul VI. Integrarea euroatlantică

Articolul 148. Integrarea în Uniunea Europeană

(1) Aderarea României la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, în scopul transferării unor atribuții către instituțiile comunitare, precum şi al exercitării în comun cu celelalte state membre a competențelor prevăzute în aceste tratate, se face prin lege adoptată în şedința comună a Camerei Deputaților şi Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaților şi senatorilor.

(2) Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum şi celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

(3) Prevederile alineatelor (1) şi (2) se aplică, în mod corespunzător, şi pentru aderarea la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene.

(4) Parlamentul, Preşedintele României, Guvernul şi autoritatea judecătorească garantează aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării şi din prevederile alineatului (2).

(5) Guvernul transmite celor două Camere ale Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu înainte ca acestea să fie supuse aprobării instituțiilor Uniunii Europene.

Notă. A se vedea şi: ► Legea nr. 157/2005 pentru ratificarea Tratatului dintre Regatul Belgiei, Republica Cehă, Regatul Danemarcei, Republica Federală Germania, Republica Estonia, Republica Elenă, Regatul Spaniei, Republica Franceză, Irlanda, Republica Italiană, Republica Cipru, Republica Letonia, Republica Lituania, Marele Ducat al Luxemburgului, Republica Ungară, Republica Malta, Regatul Țărilor de Jos, Republica Austria, Republica Polonă, Republica Portugheză, Republica Slovenia, Republica Slovacă, Republica Finlanda, Regatul Suediei, Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord (state membre ale Uniunii Europene) şi Republica Bulgaria şi România privind aderarea Republicii Bulgaria şi a României la Uniunea Europeană, semnat de România la Luxemburg la 25 aprilie 2005 (M. Of. nr. 465 din 1 iunie 2005); ► Legea nr. 276/2011 privind procedura prin care România devine parte la tratatele încheiate între Uniunea Europeană şi statele membre, pe de o parte, şi state terțe sau organizații internaționale, pe de altă parte (M. Of. nr. 876 din 12 decembrie 2011).

Articolul 149. Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord

Aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord se face prin lege adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaților și senatorilor.

Notă. A se vedea și Legea nr. 540/2004 pentru ratificarea Acordului privind statutul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord, al reprezentanților naționali și al personalului internațional, adoptat la Ottawa la 20 septembrie 1951, și a Acordului privind statutul misiunilor și reprezentanților statelor terțe pe lângă Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, adoptat la Bruxelles la 14 septembrie 1994 (M. Of. nr. 1150 din 6 decembrie 2004).

Titlul VII. Revizuirea Constituției

Articolul 150. Inițiativa revizuirii

(1) Revizuirea Constituției poate fi inițiată de Președintele României la propunerea Guvernului, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților sau al senatorilor, precum și de cel puțin 500.000 de cetățeni cu drept de vot.

(2) Cetățenii care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină din cel puțin jumătate din județele țării, iar în fiecare din aceste județe sau în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 20.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

Notă. A se vedea și Legea nr. 189/1999 privind exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni, republicată (M. Of. nr. 516 din 8 iunie 2004).

Articolul 151. Procedura de revizuire

(1) Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Camera Deputaților și de Senat, cu o majoritate de cel puțin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere.

(2) Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, hotărăsc cu votul a cel puțin trei pătrimi din numărul deputaților și senatorilor.

(3) Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.

Notă. A se vedea și Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, art. 6-7 (M. Of. nr. 84 din 24 februarie 2000).

Articolul 152. Limitele revizuirii

(1) Dispozițiile prezentei Constituții privind caracterul național, independent, unitar și indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independența justiției, pluralismul politic și limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii.

(2) De asemenea, nici o revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor şi a libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora.

(3) Constituția nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgență şi nici în timp de război.

Notă. A se vedea şi Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, art. 3 (M. Of. nr. 84 din 24 februarie 2000).

Titlul VIII. Dispoziții finale şi tranzitorii

Articolul 153. Intrarea în vigoare

Prezenta Constituție intră în vigoare la data aprobării ei prin referendum. La aceeaşi dată, Constituția din 21 august 1965 este şi rămâne în întregime abrogată.

Articolul 154. Conflictul temporal de legi

(1) Legile şi toate celelalte acte normative rămân în vigoare, în măsura în care ele nu contravin prezentei Constituții.

(2) Consiliul Legislativ, în termen de 12 luni de la data intrării în vigoare a legii sale de organizare, va examina conformitatea legislației cu prezenta Constituție şi va face Parlamentului sau, după caz, Guvernului, propuneri corespunzătoare.

Articolul 155. Dispoziții tranzitorii

(1) Proiectele de legi şi propunerile legislative în curs de legiferare se dezbat şi se adoptă potrivit dispozițiilor constituționale anterioare intrării în vigoare a legii de revizuire.

(2) Instituțiile prevăzute de Constituție, existente la data intrării în vigoare a legii de revizuire, rămân în funcțiune până la constituirea celor noi.

(3) Prevederile alineatului (1) al articolului 83 se aplică începând cu următorul mandat prezidențial.

(4) Dispozițiile cu privire la Înalta Curte de Casație şi Justiție vor fi aduse la îndeplinire în cel mult 2 ani de la data intrării în vigoare a legii de revizuire.

(5) Judecătorii în funcție ai Curții Supreme de Justiție şi consilierii de conturi numiți de Parlament îşi continuă activitatea până la data expirării mandatului pentru care au fost numiți. Pentru asigurarea înnoirii Curții de Conturi din 3 în 3 ani, la expirarea mandatului actualilor consilieri de conturi aceştia vor putea fi numiți pentru încă un mandat de 3 ani sau de 6 ani.

(6) Până la constituirea instanțelor judecătoreşti specializate, litigiile rezultate din activitatea Curții de Conturi vor fi soluționate de către instanțele judecătoreşti ordinare.

Notă. A se vedea şi O.U.G. nr. 117/2003 privind preluarea activității jurisdicționale şi a personalului instanțelor Curții de Conturi de către instanțele judecătoreşti (M. Of. nr. 752 din 27 octombrie 2003).

Articolul 156. Republicarea Constituției

Legea de revizuire a Constituției se publică în Monitorul Oficial al României în termen de 5 zile de la data adoptării. Constituția, modificată şi completată, după aprobarea prin referendum, se republică de către Consiliul Legislativ, cu reactualizarea denumirilor, dându-se textelor o nouă numerotare.

Convenția
pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale şi protocoalele adiționale

Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, denumită simplificat şi *Convenția europeană a drepturilor omului*, a fost semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 şi a intrat în vigoare la 3 septembrie 1953.

Convenția a fost ratificată de România prin Legea nr. 30/1994 (M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994). În Monitorul Oficial a fost publicat textul Convenției revizuit în conformitate cu prevederile Protocolului nr. 3 (încheiat la Strasbourg la 6 mai 1963 şi intrat în vigoare la 21 septembrie 1970), ale Protocolului nr. 5 (încheiat la Strasbourg la 20 ianuarie 1966 şi intrat în vigoare la 20 decembrie 1971) şi ale Protocolului nr. 8 (încheiat la Viena la 19 martie 1985 şi intrat în vigoare la 1 ianuarie 1990). În afară de acestea, textul cuprindea dispozițiile Protocolului nr. 2 (încheiat la Strasbourg la 6 mai 1963), care, în conformitate cu art. 5 parag. 3, a făcut parte integrantă din Convenție odată cu intrarea sa în vigoare la 21 septembrie 1970.

Convenția a mai fost modificată prin Protocolul nr. 9 (încheiat la Roma la 6 noiembrie 1990 şi intrat în vigoare la 1 octombrie 1994, ratificat prin Legea nr. 30/1994 şi abrogat ulterior prin Protocolul nr. 11), Protocolul nr. 10 (încheiat la Strasbourg la 25 martie 1992, ratificat prin Legea nr. 30/1994 şi care şi-a încetat aplicabilitatea la intrarea în vigoare a Protocolului nr. 11), Protocolul nr. 11 referitor la restructurarea mecanismului de control stabilit prin Convenție [încheiat la Strasbourg la 11 mai 1994, intrat în vigoare la 1 noiembrie 1998 şi ratificat prin Legea nr. 79/1995 (M. Of. nr. 147 din 13 iulie 1995); prin acest protocol au fost introduse denumiri marginale la toate articolele din Convenție şi din protocoalele adiționale], Protocolul nr. 14 cu privire la modificarea sistemului de control al Convenției[1] [adoptat la Strasbourg la 13 mai 2004, intrat în vigoare la 1 iunie

[1] La 27 mai 2009 a fost încheiat la Strasbourg Protocolul nr. 14bis, care a avut o aplicabilitate provizorie, începând cu 1 octombrie 2009, data intrării sale în vigoare, până la 1 iunie 2010, data intrării în vigoare a Protocolului nr. 14.

2010[1] şi ratificat prin Legea nr. 39/2005 (M. Of. nr. 238 din 22 martie 2005)] şi Protocolul nr. 15 [încheiat la Strasbourg la 24 iunie 2013, intrat în vigoare la 1 august 2021 şi ratificat prin Legea nr. 157/2014 (M. Of. nr. 886 din 5 decembrie 2014)], prin care, printre altele, a fost redus de la 6 luni la 4 luni termenul-limită în care Curtea poate fi sesizată cu o cerere.

Protocolul nr. 16, încheiat la Strasbourg la 2 octombrie 2013, permite instanțelor supreme ale statelor membre să solicite Curții formularea unor avize consultative asupra problemelor de principiu cu privire la interpretarea sau aplicarea drepturilor şi libertăților definite în Convenție sau în protocoalele adiționale. Protocolul nr. 16 a intrat în vigoare la 1 august 2018, pentru Părțile Contractante care l-au semnat şi ratificat.

Prin Legea nr. 30/1994 au mai fost ratificate Primul Protocol adițional la Convenție (încheiat la Paris la 20 martie 1952 şi intrat în vigoare la 18 mai 1954), Protocolul nr. 4 recunoscând anumite drepturi şi libertăți, altele decât cele deja înscrise în Convenție şi în Primul Protocol adițional la Convenție (încheiat la Strasbourg la 16 septembrie 1963 şi intrat în vigoare la 2 mai 1968), Protocolul nr. 6 privind abolirea pedepsei cu moartea (încheiat la Strasbourg la 28 aprilie 1983 şi intrat în vigoare la 1 martie 1985) şi Protocolul nr. 7 (încheiat la Strasbourg la 22 noiembrie 1984 şi intrat în vigoare la 1 noiembrie 1988). Ulterior, prin Legea nr. 103/2006 (M. Of. nr. 375 din 2 mai 2006) a fost ratificat Protocolul nr. 12 (încheiat la Roma la 4 noiembrie 2000 şi intrat în vigoare la 1 aprilie 2005), iar prin Legea nr. 7/2003 (M. Of. nr. 27 din 20 ianuarie 2003) a fost ratificat Protocolul nr. 13 privind abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele (încheiat la Vilnius la 3 mai 2002 şi intrat în vigoare la 1 iulie 2003).

---

[1] Potrivit art. 20 parag. 1 din Protocolul nr. 14, „*La data intrării în vigoare a prezentului protocol, dispozițiile sale se vor aplica tuturor cererilor aflate pe rolul Curții, precum şi tuturor hotărârilor a căror executare este supravegheată de către Comitetul Miniştrilor*".

Cuprins

Articolul 1. Obligația de a respecta drepturile omului

Titlul I. Drepturi şi libertăți

Articolul 2. Dreptul la viață
Articolul 3. Interzicerea torturii
Articolul 4. Interzicerea sclaviei şi a muncii forțate
Articolul 5. Dreptul la libertate şi la siguranță
Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil
Articolul 7. Nicio pedeapsă fără lege
Articolul 8. Dreptul la respectarea vieții private şi de familie
Articolul 9. Libertatea de gândire, de conştiință şi de religie
Articolul 10. Libertatea de exprimare
Articolul 11. Libertatea de întrunire şi de asociere
Articolul 12. Dreptul la căsătorie
Articolul 13. Dreptul la un recurs efectiv
Articolul 14. Interzicerea discriminării
Articolul 15. Derogare în caz de stare de urgență
Articolul 16. Restricții ale activității politice a străinilor
Articolul 17. Interzicerea abuzului de drept
Articolul 18. Limitarea folosirii restrângerii drepturilor

Titlul II. Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Articolul 19. Înființarea Curții
Articolul 20. Numărul judecătorilor
Articolul 21. Condiții de exercitare a funcțiilor
Articolul 22. Alegerea judecătorilor
Articolul 23. Durata mandatului şi revocarea
Articolul 24. Grefa şi raportorii
Articolul 25. Adunarea generală a Curții
Articolul 26. Completele de judecători unici, comitete, Camere şi Marea Cameră
Articolul 27. Competența judecătorilor unici
Articolul 28. Competența comitetelor
Articolul 29. Decizii ale Camerelor asupra admisibilității şi fondului

Articolul 30. Desesizarea în favoarea Marii Camere
Articolul 31. Atribuții ale Marii Camere
Articolul 32. Competența Curții
Articolul 33. Cauze interstatale
Articolul 34. Cereri individuale
Articolul 35. Condiții de admisibilitate
Articolul 36. Intervenția terților
Articolul 37. Scoaterea de pe rol
Articolul 38. Examinarea în contradictoriu a cauzei
Articolul 39. Soluționări pe cale amiabilă
Articolul 40. Audiere publică şi acces la documente
Articolul 41. Reparație echitabilă
Articolul 42. Hotărârile Camerelor
Articolul 43. Retrimiterea în fața Marii Camere
Articolul 44. Hotărâri definitive
Articolul 45. Motivarea hotărârilor şi deciziilor
Articolul 46. Forța obligatorie şi executarea hotărârilor
Articolul 47. Avize consultative
Articolul 48. Competența consultativă a Curții
Articolul 49. Motivarea avizelor consultative
Articolul 50. Cheltuieli de funcționare a Curții
Articolul 51. Privilegii şi imunități ale judecătorilor

Titlul III. Dispoziții diverse

Articolul 52. Anchetele Secretarului general
Articolul 53. Apărarea drepturilor omului recunoscute
Articolul 54. Competențele Comitetului Miniştrilor
Articolul 55. Renunțarea la alte mijloace de reglementare a diferendelor
Articolul 56. Aplicare teritorială
Articolul 57. Rezerve
Articolul 58. Denunțare
Articolul 59. Semnare şi ratificare

Primul Protocol adițional la Convenție

Articolul 1. Protecția proprietății
Articolul 2. Dreptul la instruire

Articolul 3. Dreptul la alegeri libere
Articolul 4. Aplicare teritorială
Articolul 5. Raportare la Convenție
Articolul 6. Semnare şi ratificare

Protocolul nr. 4 recunoscând anumite drepturi şi libertăți, altele decât cele deja înscrise în Convenție şi în Primul Protocol adițional la Convenție
Articolul 1. Interzicerea privării de libertate pentru datorii
Articolul 2. Libertatea de circulație
Articolul 3. Interzicerea expulzării propriilor cetățeni
Articolul 4. Interzicerea expulzărilor colective de străini
Articolul 5. Aplicare teritorială
Articolul 6. Raportare la Convenție
Articolul 7. Semnare şi ratificare

Protocolul nr. 6 privind abolirea pedepsei cu moartea
Articolul 1. Abolirea pedepsei cu moartea
Articolul 2. Pedeapsa cu moartea în timp de război
Articolul 3. Interzicerea derogărilor
Articolul 4. Interzicerea rezervelor
Articolul 5. Aplicare teritorială
Articolul 6. Raportare la Convenție
Articolul 7. Semnare şi ratificare
Articolul 8. Intrare în vigoare
Articolul 9. Funcțiile depozitarului

Protocolul nr. 7
Articolul 1. Garanții procedurale în cazul expulzărilor de străini
Articolul 2. Dreptul la două grade de jurisdicție în materie penală
Articolul 3. Dreptul la despăgubiri în caz de eroare judiciară
Articolul 4. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori
Articolul 5. Egalitatea între soți
Articolul 6. Aplicare teritorială
Articolul 7. Raportare la Convenție
Articolul 8. Semnare şi ratificare

Articolul 9. Intrare în vigoare
Articolul 10. Funcțiile depozitarului

Protocolul nr. 12
Articolul 1. Interzicerea generală a discriminării
Articolul 2. Aplicarea teritorială
Articolul 3. Raportarea la Convenție
Articolul 4. Semnarea şi ratificarea
Articolul 5. Intrarea în vigoare
Articolul 6. Funcțiile depozitarului

Protocolul nr. 13 privind abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele
Articolul 1. Abolirea pedepsei cu moartea
Articolul 2. Interzicerea derogărilor
Articolul 3. Interzicerea rezervelor
Articolul 4. Aplicare teritorială
Articolul 5. Raportare la Convenție
Articolul 6. Semnare şi ratificare
Articolul 7. Intrare în vigoare
Articolul 8. Funcțiile depozitarului

Protocolul nr. 16
Articolele 1-11

Convenția europeană a drepturilor omului[1]

Roma, 4 noiembrie 1950

Guvernele semnatare, membre ale Consiliului Europei,

luând în considerare Declarația Universală a Drepturilor Omului, proclamată de Adunarea generală a Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948,

considerând că această declarație urmărește să asigure recunoașterea și aplicarea universală și efectivă a drepturilor pe care ea le enunță,

considerând că scopul Consiliului Europei este acela de a realiza o uniune mai strânsă între membrii săi și că unul dintre mijloacele pentru a atinge acest scop este apărarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale,

reafirmând atașamentul lor profund față de aceste libertăți fundamentale care constituie temelia însăși a justiției și a păcii în lume și a căror menținere se bazează în mod esențial, pe de o parte, pe un regim politic cu adevărat democratic, iar pe de altă parte, pe o concepție comună și un respect comun al drepturilor omului din care acestea decurg,

hotărâte, în calitatea lor de guverne ale statelor europene animate de același spirit și având un patrimoniu comun de idealuri și de tradiții politice, de respect al libertății și de preeminență a dreptului, să ia primele măsuri menite să asigure garantarea colectivă a anumitor drepturi enunțate în Declarația Universală,

afirmând că Înaltelor Părți Contractante le revine responsabilitatea primară, conform principiului subsidiarității, de a garanta respectarea drepturilor și libertăților definite în prezenta Convenție și protocoalele la aceasta și că, în acest sens, acestea beneficiază de o marjă de apreciere, sub controlul Curții Europene a Drepturilor Omului instituite prin prezenta Convenție[2],

au convenit asupra celor ce urmează:

---

[1] Ratificată prin Legea nr. 30/1994 (M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994).

[2] Acest considerent a fost introdus prin art. 1 din Protocolul nr. 15.

Articolul 1. Obligația de a respecta drepturile omului

Înaltele Părți Contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile şi libertățile definite în titlul I al prezentei Convenții.

Titlul I. Drepturi şi libertăți

Articolul 2. Dreptul la viață

1. Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal în cazul în care infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege.

2. Moartea nu este considerată ca fiind cauzată prin încălcarea acestui articol în cazurile în care aceasta ar rezulta dintr-o recurgere absolut necesară la forță:

a) pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenței ilegale;

b) pentru a efectua o arestare legală sau pentru a împiedica evadarea unei persoane legal deținute;

c) pentru a reprima, conform legii, tulburări violente sau o insurecție.

Notă. A se vedea şi: ► art. 1-5 din Protocolul nr. 6; ► preambulul şi art. 1-3 din Protocolul nr. 13.

Articolul 3. Interzicerea torturii

Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.

Articolul 4. Interzicerea sclaviei şi a muncii forțate

1. Nimeni nu poate fi ținut în sclavie sau în condiții de aservire.

2. Nimeni nu poate fi constrâns să execute o muncă forțată sau obligatorie.

3. Nu se consideră *muncă forțată sau obligatorie* în sensul prezentului articol:

a) orice muncă impusă în mod normal unei persoane supuse detenției în condițiile prevăzute de articolul 5 din prezenta Convenție sau în timpul în care se află în libertate condiționată;

b) orice serviciu cu caracter militar sau, în cazul celor care refuză serviciul militar din motive de conştiință, în țările în care acest lucru este recunoscut ca legitim, un alt serviciu în locul serviciului militar obligatoriu;

c) orice serviciu impus în situații de criză sau de calamități care amenință viața sau bunăstarea comunității;

d) orice muncă sau serviciu care face parte din obligațiile civile normale.

Articolul 5. Dreptul la libertate şi la siguranță

1. Orice persoană are dreptul la libertate şi la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri şi potrivit căilor legale:

a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;

b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănui că a săvârşit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârşească o infracțiune sau să fugă după săvârşirea acesteia;

d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;

e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;

f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu

sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.

2. Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt şi într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale şi asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.

3. Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 litera c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare şi are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.

4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale şi să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.

5. Orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparații.

Notă. Prin art. 4 din Legea nr. 30/1994 de ratificare a Convenției, România a formulat o rezervă, în sensul că art. 5 din Convenție nu va împiedica aplicarea de către România a dispozițiilor art. 1 din Decretul nr. 976/1968, care reglementează sistemul disciplinar militar. Prin Legea nr. 345/2004 (M. Of. nr. 668 din 28 iulie 2004) această rezervă a fost retrasă, făcându-se în acelaşi timp precizarea că dispozițiile Decretului nr. 976/1968 sunt şi rămân abrogate.

Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil

1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public şi într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă şi imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor şi obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de şedință poate fi interzis presei şi publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate

democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege şi în mod amănunțit, asupra naturii şi cauzei acuzației aduse împotriva sa;

b) să dispună de timpul şi de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;

c) să se apere el însuşi sau să fie asistat de un apărător ales de el şi, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer;

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării şi să obțină citarea şi audierea martorilor apărării în aceleaşi condiții ca şi martorii acuzării;

e) să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbeşte limba folosită la audiere.

Articolul 7. Nicio pedeapsă fără lege

1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârşită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârşirii infracțiunii.

2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării şi pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârşirii sale, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate.

Articolul 8. Dreptul la respectarea vieții private şi de familie

1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private şi de familie, a domiciliului său şi a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege şi dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor şi libertăților altora.

Articolul 9. Libertatea de gândire, de conştiință şi de religie

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conştiință şi de religie; acest drept include libertatea de a-şi schimba religia sau convingerea, precum şi libertatea de a-şi manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici şi îndeplinirea ritualurilor.

2. Libertatea de a-şi manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor şi libertăților altora.

Notă. A se vedea şi art. 2 din Primul Protocol adițional.

Articolul 10. Libertatea de exprimare

1. Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie şi libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice şi fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri şi responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii şi prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații

confidențiale sau pentru a garanta autoritatea şi imparțialitatea puterii judecătoreşti.

Articolul 11. Libertatea de întrunire şi de asociere

1. Orice persoană are dreptul la libertate de întrunire paşnică şi la libertate de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate şi de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

2. Exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii şi prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protecția drepturilor şi libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat.

Articolul 12. Dreptul la căsătorie

Începând cu vârsta stabilită prin lege, bărbatul şi femeia au dreptul de a se căsători şi de a întemeia o familie conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept.

Notă. A se vedea şi art. 5 din Protocolul nr. 7.

Articolul 13. Dreptul la un recurs efectiv

Orice persoană, ale cărei drepturi şi libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar şi atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

Notă. A se vedea şi art. 5 parag. 4 şi art. 6 parag. 1 din Convenție.

Articolul 14. Interzicerea discriminării

Exercitarea drepturilor şi libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naştere sau orice altă situație.

Notă. A se vedea şi art. 1 din Protocolul nr. 12.

Articolul 15. Derogare în caz de stare de urgență

1. În caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii, orice Înaltă Parte Contractantă poate lua măsuri care derogă de la obligațiile prevăzute de prezenta Convenție, în măsura strictă în care situația o cere şi cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații care decurg din dreptul internațional.

2. Dispoziția precedentă nu îngăduie nicio derogare de la articolul 2, cu excepția cazului de deces rezultând din acte licite de război, şi nici de la articolul 3, articolul 4 paragraful 1 şi articolul 7.

3. Orice Înaltă Parte Contractantă ce exercită acest drept de derogare îl informează pe deplin pe Secretarul general al Consiliului Europei cu privire la măsurile luate şi la motivele care le-au determinat. Aceasta trebuie, de asemenea, să informeze pe Secretarul general al Consiliului Europei şi asupra datei la care aceste măsuri au încetat a fi în vigoare şi de la care dispozițiile Convenției devin din nou deplin aplicabile.

Notă. A se vedea şi: ► art. 3 din Protocolul nr. 6; ► art. 4 din Protocolul nr. 7; ► art. 2 din Protocolul nr. 13.

Articolul 16. Restricții ale activității politice a străinilor

Nicio dispoziție a articolelor 10, 11 şi 14 nu poate fi considerată ca interzicând Înaltelor Părți Contractante să impună restrângeri activității politice a străinilor.

Articolul 17. Interzicerea abuzului de drept

Nicio dispoziție din prezenta Convenție nu poate fi interpretată ca implicând, pentru un stat, un grup sau un individ, un drept oarecare de a desfăşura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmăreşte distrugerea drepturilor sau a libertăților recunoscute de prezenta Convenție sau de a aduce limitări mai ample acestor drepturi şi libertăți decât acelea prevăzute de această Convenție.

Articolul 18. Limitarea folosirii restrângerii drepturilor

Restrângerile care, în termenii prezentei Convenții, sunt aduse respectivelor drepturi şi libertăți nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care ele au fost prevăzute.

Titlul II. Curtea Europeană a Drepturilor Omului[1]

Articolul 19. Înființarea Curții

Pentru a asigura respectarea angajamentelor ce decurg pentru Înaltele Părți Contractante din prezenta Convenție şi din protocoalele sale, se înființează o Curte Europeană a Drepturilor Omului, numită în continuare *Curtea*. Aceasta va funcționa permanent.

Articolul 20. Numărul judecătorilor

Curtea se compune dintr-un număr de judecători egal cu cel al Înaltelor Părți Contractante.

Articolul 21. Condiții de exercitare a funcțiilor

1. Judecătorii trebuie să se bucure de cea mai înaltă reputație morală şi să întrunească condițiile cerute pentru exercitarea unor înalte funcțiuni judiciare sau să fie jurişti având o competență recunoscută.

2.[2] Candidații trebuie să aibă mai puțin de 65 de ani la data până la care lista de trei candidați este aşteptată de Adunarea Parlamentară, în temeiul articolului 22.

3. Judecătorii îşi exercită mandatul cu titlu individual.

4. În cursul mandatului lor, judecătorii nu pot exercita nicio activitate incompatibilă cu cerințele de independență, de imparțialitate sau de disponibilitate impuse de o activitate cu caracter permanent; orice problemă ridicată în aplicarea acestui paragraf este rezolvată de către Curte.

Articolul 22. Alegerea judecătorilor

1. Judecătorii sunt aleşi de Adunarea Parlamentară în numele fiecărei Înalte Părți Contractante, cu majoritatea voturilor exprimate, de pe o listă de trei candidați prezentați de Înalta Parte Contractantă.

---

[1] Titlul II (art. 19-51) este reprodus astfel cum a fost amendat prin Protocolul nr. 11.

[2] Parag. 2 al art. 21 a fost introdus prin art. 2 parag. 1 din Protocolul nr. 15, iar potrivit art. 2 parag. 2 din Protocol, parag. 2 şi 3 ale aceluiaşi articol au devenit parag. 3 şi 4. Conform art. 8 parag. 1 din Protocolul nr. 15, „*Modificările aduse prin articolul 2 din prezentul protocol se aplică exclusiv candidaților de pe listele prezentate Adunării Parlamentare de către Înaltele Părți Contractante, în temeiul articolului 22 din Convenție, ulterior intrării în vigoare a prezentului protocol*".

2.[1] *Abrogat.*

Articolul 23.[2] Durata mandatului şi revocarea

1. Judecătorii sunt aleşi pentru o perioadă de 9 ani. Ei nu pot fi realeşi.

2.[3] Judecătorii rămân în funcție până la înlocuirea lor. Ei continuă totuşi să se ocupe de cauzele cu care au fost deja sesizați.

3. Un judecător nu poate fi revocat din funcție decât dacă ceilalți judecători decid, cu o majoritate de două treimi, că el nu mai corespunde condițiilor cerute.

Articolul 24.[4] Abrogat.

Articolul 24 (fostul articol 25).[5] Grefa şi raportorii

1. Curtea dispune de o grefă ale cărei sarcini şi organizare sunt stabilite prin Regulamentul Curții.

2. Atunci când se pronunță în complet de judecător unic, Curtea este asistată de raportori care îşi exercită funcțiile sub autoritatea preşedintelui Curții. Ei fac parte din grefa Curții.

Articolul 25 (fostul articol 26).[6] Adunarea generală a Curții

Curtea reunită în Adunarea plenară:

a) alege, pentru o durată de 3 ani, pe preşedintele său şi pe unul sau doi vicepreşedinți; ei pot fi realeşi;

b) constituie Camere pentru o perioadă determinată;

---

[1] Parag. 2 al art. 22 a fost abrogat prin art. 1 din Protocolul nr. 14.

[2] Art. 23 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 2 din Protocolul nr. 14.

[3] Potrivit art. 2 parag. 3 din Protocolul nr. 15, parag. 2 al art. 23 (care prevedea că mandatul judecătorilor se încheie atunci când ei împlinesc vârsta de 70 de ani) a fost abrogat, iar parag. 3 şi 4 ale aceluiaşi articol au devenit parag. 2 şi, respectiv, 3. Conform art. 8 parag. 1 din Protocolul nr. 15, „*Modificările aduse prin articolul 2 din prezentul protocol se aplică exclusiv candidaților de pe listele prezentate Adunării Parlamentare de către Înaltele Părți Contractante, în temeiul articolului 22 din Convenție, ulterior intrării în vigoare a prezentului protocol*".

[4] Art. 24 a fost abrogat prin art. 3 din Protocolul nr. 14.

[5] Potrivit art. 4 din Protocolul nr. 14, art. 25 a devenit art. 24 şi este reprodus astfel cum a fost modificat prin acest protocol.

[6] Potrivit art. 5 din Protocolul nr. 14, art. 26 a devenit art. 25 şi este reprodus astfel cum a fost modificat prin acest protocol.

c) alege preşedinții Camerelor Curții, care pot fi realeşi;
d) adoptă regulamentul Curții;
e) alege grefierul şi unul sau mai mulți grefieri-adjuncți;
f) formulează orice cerere în temeiul articolului 26 paragraful 2.

Articolul 26 (fostul articol 27).[1] Completele de judecători unici, comitete, Camere şi Marea Cameră

1. Pentru examinarea cauzelor deduse judecății Curții, aceasta se constituie din complete formate din judecător unic, comitete de 3 judecători, Camere de 7 judecători şi Marea Cameră, formată din 17 judecători. Camerele Curții constituie comitete pentru o perioadă determinată.

2. La cererea Adunării generale a Curții, Comitetul Miniştrilor poate să reducă la 5 numărul judecătorilor Camerelor, prin decizie unanimă şi pentru o perioadă determinată.

3. Judecătorul unic nu va examina nicio cerere introdusă împotriva Înaltei Părți Contractante în numele căreia a fost ales.

4. Judecătorul ales în numele unei Înalte Părți Contractante care este parte în cauză este membru de drept al Camerei sau al Marii Camere. În absența sa ori în cazul în care nu poate participa, va participa în calitate de judecător o persoană aleasă de preşedintele Curții de pe o listă prezentată în prealabil de către Înalta Parte Contractantă.

5. De asemenea, fac parte din Marea Cameră preşedintele Curții, vicepreşedinții, preşedinții Camerelor şi alți judecători desemnați în conformitate cu Regulamentul Curții. Când cauza este transmisă Marii Camere în temeiul articolului 43, niciun judecător al Camerei care a pronunțat decizia nu poate să facă parte din Marea Cameră, cu excepția preşedintelui Camerei şi a judecătorului care a participat în numele Înaltei Părți Contractante interesate.

[1] Potrivit art. 6 din Protocolul nr. 14, art. 27 a devenit art. 26 şi este reprodus astfel cum a fost modificat prin acest protocol.

Articolul 27.[1] Competența judecătorilor unici

1. Judecătorul unic poate declara inadmisibilă o cauză, în temeiul articolului 34, sau poate decide radierea ei de pe rol atunci când o asemenea decizie poate fi luată fără o examinare suplimentară.

2. Decizia este definitivă.

3. Dacă judecătorul unic nu declară inadmisibilă o cauză sau nu o radiază de pe rol, acesta o va transmite unui comitet sau unei Camere pentru o examinare suplimentară.

Articolul 28.[2] Competența comitetelor

1. Un comitet sesizat cu o cerere individuală formulată în temeiul articolului 34 poate, cu unanimitate de voturi:

a) să o declare ca fiind inadmisibilă sau să o radieze de pe rol, atunci când o asemenea decizie poate fi luată fără o examinare suplimentară; sau

b) să o declare ca admisibilă şi să pronunțe în acelaşi timp o hotărâre pe fond, atunci când problema referitoare la interpretarea sau aplicarea Convenției ori a protocoalelor sale, care este la originea cauzei, face obiectul unei jurisprudențe constante a Curții.

2. Deciziile şi hotărârile prevăzute la paragraful 1 sunt definitive.

3. Dacă judecătorul ales în numele Înaltei Părți Contractante, parte în cauză, nu este membru al comitetului, acesta din urmă poate, în orice fază a procedurii, să îl invite să participe în locul unuia dintre membri, ținând seama de toți factorii pertinenți, inclusiv dacă partea a contestat aplicarea procedurii prevăzute la paragraful 1 litera b).

Articolul 29. Decizii ale Camerelor asupra admisibilității şi fondului

1.[3] Dacă nu a fost luată nicio decizie în temeiul articolelor 27 sau 28 şi nici nu a fost pronunțată o hotărâre potrivit articolului 28, Camera se pronunță asupra admisibilității şi a fondului cererilor

---

[1] Art. 27 a fost introdus prin art. 7 din Protocolul nr. 14.

[2] Art. 28 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 8 din Protocolul nr. 14.

[3] Parag. 1 al art. 29 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 9 pct. 1 din Protocolul nr. 14.

individuale formulate conform articolului 34. Decizia asupra admisibilității poate fi luată separat.

2. O Cameră se pronunță asupra admisibilității şi a fondului cererilor introduse de state în virtutea articolului 33. Cu excepția cazurilor în care Curtea decide altfel, în cazuri excepționale decizia asupra admisibilității se ia separat[1].

3.[2] *Abrogat.*

Articolul 30. Desesizarea în favoarea Marii Camere

În cazul în care cauza adusă înaintea unei Camere ridică o problemă gravă privitoare la interpretarea Convenției sau a protocoalelor sale, sau dacă soluționarea unei probleme poate conduce la o contradicție cu o hotărâre pronunțată anterior de Curte, Camera poate, atât timp cât nu a pronunțat hotărârea sa, să se desesizeze în favoarea Marii Camere[3].

Articolul 31. Atribuții ale Marii Camere

Marea Cameră:

a) se pronunță asupra cererilor introduse în virtutea articolului 33 sau a articolului 34, atunci când cauza i-a fost deferită de Cameră în virtutea articolului 30 sau când cauza i-a fost deferită în virtutea articolului 43[4];

b)[5] se pronunță asupra aspectelor cu privire la care Curtea este sesizată de către Comitetul Miniştrilor în temeiul articolului 46 paragraful 4; şi

---

[1] Fraza finală de la parag. 2 al art. 29 a fost introdusă prin art. 9 pct. 2 din Protocolul nr. 14.

[2] Parag. 3 al art. 29 a fost abrogat prin art. 9 pct. 3 din Protocolul nr. 14.

[3] Cuvintele „în afara cazului în care una dintre părți se opune la aceasta" din cuprinsul art. 30 au fost eliminate prin art. 3 din Protocolul nr. 15. Potrivit art. 8 parag. 2 din Protocolul nr. 15, *„Modificarea adusă prin articolul 3 din prezentul protocol nu se aplică cauzelor pendinte în care una dintre părți s-a opus, anterior intrării in vigoare a prezentului protocol, propunerii uneia dintre camerele Curții de a se desesiza în favoarea Marii Camere*".

[4] Cuvântul „şi" de la sfârşitul lit. a) a art. 31 a fost eliminat prin art. 10 pct. 1 din Protocolul nr. 14.

[5] Potrivit art. 10 pct. 2 din Protocolul nr. 14, la art. 31 a fost introdusă o nouă lit. b), iar lit. b) a devenit lit. c).

c) examinează cererile de aviz consultativ introduse în virtutea articolului 47.

Articolul 32.[1] Competența Curții

1. Competența Curții acoperă toate problemele privind interpretarea şi aplicarea Convenției şi a protocoalelor sale, care îi sunt supuse în condițiile prevăzute în articolele 33, 34, 46 şi 47.

2. În caz de contestare a competenței sale, Curtea hotărăşte.

Articolul 33. Cauze interstatale

Orice Înaltă Parte Contractantă poate sesiza Curtea asupra oricărei pretinse încălcări a prevederilor Convenției şi ale protocoalelor sale de către o altă Înaltă Parte Contractantă.

Articolul 34. Cereri individuale

Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau de orice grup de particulari care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre Înaltele Părți Contractante a drepturilor recunoscute în Convenție sau în protocoalele sale. Înaltele Părți Contractante se angajează să nu împiedice prin nicio măsură exercițiul eficace al acestui drept.

Articolul 35. Condiții de admisibilitate

1. Curtea nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de recurs interne, aşa cum se înțelege din principiile de drept internațional general recunoscute, şi într-un termen de 4 luni[2], începând cu data deciziei interne definitive.

---

[1] Art. 32 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 11 din Protocolul nr. 14.

[2] Sintagma „într-un termen de 6 luni" din cuprinsul art. 35 parag. 1 a fost înlocuită cu sintagma „într-un termen de 4 luni" prin art. 4 din Protocolul nr. 15. Potrivit art. 8 parag. 3 din Protocolul nr. 15, *„Articolul 4 din prezentul protocol va intra în vigoare la expirarea unei perioade de 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentului protocol (data intrării în vigoare a Protocolului nr. 15 este 1 august 2021 – n.r.). Articolul 4 din prezentul protocol nu se aplică cererilor în care decizia definitivă, în sensul articolului 35 paragraful 1 din Convenție, este anterioară datei intrării în vigoare a articolului 4 din prezentul protocol"*.

2. Curtea nu reține nicio cerere individuală introdusă în aplicarea articolului 34, dacă:

a) ea este anonimă; sau

b) ea este în mod esențial aceeaşi cu o cerere examinată anterior de către Curte sau deja supusă unei alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare şi dacă ea nu conține fapte noi.

3.[1] Curtea declară inadmisibilă orice cerere individuală introdusă în temeiul articolului 34, atunci când apreciază că:

a) cererea este incompatibilă cu prevederile Convenției sau ale protocoalelor sale, este în mod vădit neîntemeiată ori abuzivă; sau

b) reclamantul nu a suferit niciun prejudiciu important, cu excepția cazului în care respectarea drepturilor omului garantate prin Convenție şi prin protocoalele sale impune examinarea pe fond a cererii[2].

4. Curtea respinge orice cerere pe care o consideră inadmisibilă în aplicarea prezentului articol. Ea poate proceda astfel în orice stadiu al procedurii.

Articolul 36. Intervenția terților

1. În orice cauză aflată în fața unei Camere sau a Marii Camere, o Înaltă Parte Contractantă, al cărei cetățean este reclamantul, are dreptul de a prezenta observații scrise şi de a lua parte la audieri.

2. În interesul bunei administrări a justiției, preşedintele Curții poate invita orice Înaltă Parte Contractantă care nu este parte în cauză sau orice persoană interesată, alta decât reclamantul, să prezinte observații scrise sau să ia parte la audiere.

3.[3] În orice cauză aflată pe rolul unei Camere sau al Marii Camere Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei poate prezenta observații scrise şi poate lua parte la audieri.

---

[1] Parag. 3 al art. 35 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 12 din Protocolul nr. 14.

[2] Cuvintele „şi cu condiția de a nu respinge pentru acest motiv nicio cauză care nu a fost examinată corespunzător de o instanță națională" din cuprinsul art. 35 parag. 3 lit. b) au fost eliminate prin art. 5 din Protocolul nr. 15.

[3] Parag. 3 al art. 36 a fost introdus prin art. 13 din Protocolul nr. 14.

Articolul 37. Scoaterea de pe rol

1. În orice stadiu al procedurii, Curtea poate hotărî scoaterea de pe rol a unei cereri atunci când circumstanțele permit să se tragă concluzia că:

a) solicitantul nu doreşte să o mai mențină; sau

b) litigiul a fost rezolvat; sau

c) pentru orice alt motiv, constatat de Curte, continuarea examinării cererii nu se mai justifică.

Totuşi Curtea continuă examinarea cererii dacă respectarea drepturilor omului garantate prin Convenție şi prin protocoalele sale o cere.

2. Curtea poate hotărî repunerea pe rol a unei cereri atunci când ea consideră că împrejurările o justifică.

Articolul 38.[1] Examinarea în contradictoriu a cauzei

Curtea examinează cauza în condiții de contradictorialitate cu reprezentanții părților şi, dacă este cazul, procedează la o anchetă, pentru a cărei bună desfăşurare Înaltele Părți Contractante implicate vor pune la dispoziție toate facilitățile necesare.

Articolul 39.[2] Soluționări pe cale amiabilă

1. În orice etapă a procedurii Curtea se poate pune la dispoziția părților în vederea soluționării pe cale amiabilă a cauzei, care să reflecte respectarea drepturilor omului, aşa cum sunt recunoscute acestea în Convenție şi în protocoalele sale.

2. Procedura descrisă la paragraful 1 este confidențială.

3. În cazul încheierii unei convenții de rezolvare amiabilă, Curtea scoate cauza de pe rol printr-o decizie care se limitează la o prezentare sumară a situației de fapt şi a soluției adoptate.

4. Această decizie este transmisă Comitetului Miniştrilor, care supraveghează executarea clauzelor din convenția de soluționare pe cale amiabilă, aşa cum au fost reținute în decizie.

---

[1] Art. 38 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 14 din Protocolul nr. 14.

[2] Art. 39 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 15 din Protocolul nr. 14.

Articolul 40. Audiere publică şi acces la documente

1. Audierea este publică, în afara cazului în care Curtea nu decide altfel, motivat de circumstanțe excepționale.

2. Documentele depuse la grefă sunt accesibile publicului, în afara cazului în care preşedintele Curții nu decide altfel.

Articolul 41. Reparație echitabilă

Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale şi dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.

Articolul 42. Hotărârile Camerelor

Hotărârile Camerelor devin definitive conform dispozițiilor articolului 44 paragraful 2.

Articolul 43. Retrimiterea în fața Marii Camere

1. Într-un termen de 3 luni de la data hotărârii unei Camere, orice parte în cauză poate, în cazuri excepționale, să ceară retrimiterea cauzei în fața Marii Camere.

2. Un colegiu de cinci judecători ai Marii Camere acceptă cererea în cazul în care cauza ridică o problemă gravă referitoare la interpretarea sau la aplicarea Convenției sau a protocoalelor sale, sau o altă problemă gravă cu caracter general.

3. În cazul în care colegiul acceptă cererea, Marea Cameră se pronunță asupra cauzei printr-o hotărâre.

Articolul 44. Hotărâri definitive

1. Hotărârea Marii Camere este definitivă.

2. Hotărârea unei Camere devine definitivă:

a) atunci când părțile declară că ele nu vor cere retrimiterea cauzei în fața Marii Camere; sau

b) la 3 luni de la data hotărârii, dacă retrimiterea cauzei în fața Marii Camere nu a fost cerută; sau

c) atunci când Colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimitere formulată potrivit articolului 43.

3. Hotărârea definitivă se publică.

Articolul 45. Motivarea hotărârilor şi deciziilor

1. Hotărârile, precum şi deciziile care declară cererile admisibile sau inadmisibile sunt motivate.

2. Dacă hotărârea nu exprimă în totalitate sau în parte opinia unanimă a judecătorilor, oricare judecător are dreptul să adauge acesteia expunerea opiniei sale separate.

Articolul 46.[1] Forța obligatorie şi executarea hotărârilor

1. Înaltele Părți Contractante se obligă să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții, pronunțate în cauzele în care sunt părți.

2. Hotărârea definitivă a Curții se transmite Comitetului Miniştrilor care supraveghează executarea acesteia.

3. În cazul în care Comitetul Miniştrilor consideră că supravegherea executării unei hotărâri definitive este împiedicată de o dificultate de interpretare a acestei hotărâri, el poate sesiza Curtea pentru a se pronunța asupra acestei probleme de interpretare. Decizia cu privire la sesizarea Curții se ia prin vot cu o majoritate de două treimi din numărul reprezentanților cu drept de a participa la lucrările Comitetului Miniştrilor.

4. În cazul în care Comitetul Miniştrilor consideră că o Înaltă Parte Contractantă refuză să se conformeze unei hotărâri definitive pronunțate într-un litigiu în care este parte, acesta poate, după ce a pus în întârziere Înalta Parte Contractantă, să sesizeze Curtea cu privire la problema respectării de către aceasta a obligației prevăzute la paragraful 1, printr-o decizie luată cu votul majorității de două treimi din numărul reprezentanților cu drept de a participa la lucrările Comitetului Miniştrilor.

5. Dacă Curtea constată o încălcare a prevederilor paragrafului 1, trimite cauza Comitetului Miniştrilor pentru ca acesta să examineze măsurile care se impun. Dacă Curtea constată că nu s-a produs o încălcare a prevederilor paragrafului 1, va transmite cauza Comitetului Miniştrilor, care va decide încetarea supravegherii executării.

---

[1] Art. 46 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 16 din Protocolul nr. 14.

Articolul 47. Avize consultative

1. Curtea poate, la cererea Comitetului Miniştrilor, să dea avize consultative asupra problemelor juridice privind interpretarea Convenției şi a protocoalelor sale.

2. Aceste avize nu se pot referi la probleme legate de conținutul sau de întinderea drepturilor şi a libertăților definite în titlul I al Convenției şi în protocoalele sale, nici asupra altor probleme de care Curtea sau Comitetul Miniştrilor ar putea să ia cunoştință ca urmare a introducerii unui recurs prevăzut în Convenție.

3. Decizia Comitetului Miniştrilor de a cere un aviz Curții este luată prin votul majorității reprezentanților care au dreptul de a face parte din acesta.

Articolul 48. Competența consultativă a Curții

Curtea decide dacă cererea de aviz consultativ prezentată de Comitetul Miniştrilor este de competența sa, aşa cum aceasta este definită de articolul 47.

Articolul 49. Motivarea avizelor consultative

1. Avizul Curții trebuie motivat.

2. Dacă avizul nu exprimă în tot sau în parte opinia unanimă a judecătorilor, oricare judecător are dreptul să alăture acestuia expunerea opiniei sale separate.

3. Avizul Curții este transmis Comitetului Miniştrilor.

Articolul 50. Cheltuieli de funcționare a Curții

Cheltuielile de funcționare a Curții sunt în sarcina Consiliului Europei.

Articolul 51. Privilegii şi imunități ale judecătorilor

Judecătorii se bucură, pe timpul exercitării funcțiilor lor, de privilegiile şi imunitățile prevăzute la articolul 40 din Statutul Consiliului Europei şi de acordurile încheiate în virtutea acestui articol.

Titlul III. Dispoziții diverse[1]

Articolul 52. Anchetele Secretarului general

Oricare Înaltă Parte Contractantă va furniza, la solicitarea Secretarului general al Consiliului Europei, explicațiile cerute asupra felului în care dreptul său intern asigură aplicarea efectivă a tuturor dispozițiilor acestei Convenții.

Articolul 53. Apărarea drepturilor omului recunoscute

Nicio dispoziție din prezenta Convenție nu va fi interpretată ca limitând sau aducând atingere drepturilor omului şi libertăților fundamentale care ar putea fi recunoscute conform legilor oricărei Părți Contractante sau oricărei alte convenții la care această Parte Contractantă este parte.

Articolul 54. Competențele Comitetului Miniştrilor

Nicio dispoziție a prezentei Convenții nu aduce atingere competențelor conferite Comitetului Miniştrilor prin Statutul Consiliului Europei.

Articolul 55. Renunțarea la alte mijloace de reglementare a diferendelor

Înaltele Părți Contractante renunță reciproc, în afara unei înțelegeri speciale, să se prevaleze de tratatele, convențiile sau de declarațiile care există între ele, în vederea supunerii, pe calea unei cereri, a unui diferend apărut din interpretarea sau aplicarea prezentei Convenții unui alt mod de reglementare decât cele prevăzute de numita Convenție.

Articolul 56. Aplicare teritorială

1. Orice stat poate, în momentul ratificării, sau în orice alt moment ulterior să declare, prin notificare adresată Secretarului general al Consiliului Europei, că prezenta Convenție se va aplica, sub rezerva paragrafului 4 al prezentului articol, tuturor sau unuia dintre teritoriile ale căror relații internaționale el le asigură.

---

[1] Titlul III este reprodus astfel cum a fost amendat prin Protocolul nr. 11.

2. Convenția se va aplica teritoriului sau teritoriilor desemnate în notificare începând cu a 30-a zi socotită de la data la care Secretarul general al Consiliului Europei va fi primit această notificare.

3. În respectivele teritorii, dispozițiile prezentei Convenții vor fi aplicate ținând seama de necesitățile locale.

4. Orice stat care a făcut o declarație conform primului paragraf din acest articol poate ulterior, în orice moment, să declare relativ la unul sau mai multe teritorii vizate în această declarație că acceptă competența Curții de a lua cunoștință de cererile persoanelor fizice, organizațiilor neguvernamentale sau ale grupurilor de persoane particulare, conform articolului 34 din Convenție.

Articolul 57. Rezerve

1. Oricare stat poate, în momentul semnării prezentei Convenții sau al depunerii instrumentului său de ratificare, să formuleze o rezervă în legătură cu o dispoziție anume a Convenției, în măsura în care o lege atunci în vigoare pe teritoriul său nu este conformă cu această dispoziție. Rezervele cu caracter general nu sunt autorizate în termenii prezentului articol.

2. Orice rezervă emisă conform prezentului articol necesită o scurtă expunere privind legea în cauză.

Notă. A se vedea și: ► art. 4 din Protocolul nr. 6; ► art. 3 din Protocolul nr. 13.

Articolul 58. Denunțare

1. O Înaltă Parte Contractantă nu poate denunța prezenta Convenție decât după expirarea unui termen de 5 ani începând cu data intrării în vigoare a Convenției în ceea ce o privește și prin intermediul unui preaviz de 6 luni, dat printr-o notificare adresată Secretarului general al Consiliului Europei, care informează despre aceasta celelalte Părți Contractante.

2. Această denunțare nu poate avea drept efect să dezlege Înalta Parte Contractantă interesată de obligațiile conținute în prezenta Convenție în ceea ce privește orice fapt care, putând constitui o încălcare a acestor obligații, ar fi fost comis de ea anterior datei la care denunțarea își produce efectele.

3. Sub aceeaşi rezervă ar înceta de a mai fi parte la prezenta Convenție orice Parte Contractantă care ar înceta de a mai fi membru al Consiliului Europei.

4. Convenția poate fi denunțată conform dispozițiilor paragrafelor precedente în ceea ce priveşte orice teritoriu pentru care ea a fost declarată aplicabilă potrivit articolului 56.

Articolul 59. Semnare şi ratificare

1. Prezenta Convenție este deschisă spre semnare membrilor Consiliului Europei. Ea va fi ratificată. Ratificările vor fi depuse la Secretarul general al Consiliului Europei.

2.[1] Uniunea Europeană poate adera la prezenta Convenție.

3. Prezenta Convenție va intra în vigoare după depunerea a zece instrumente de ratificare.

4. Pentru orice semnatar care o va ratifica ulterior, Convenția va intra în vigoare din momentul depunerii instrumentului de ratificare.

5. Secretarul general al Consiliului Europei va notifica tuturor membrilor Consiliului Europei intrarea în vigoare a Convenției, numele Înaltelor Părți Contractante care au ratificat-o, precum şi depunerea oricărui instrument de ratificare intervenită ulterior.

Încheiată la Roma, la 4 noiembrie 1950, în limbile franceză şi engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general va transmite copie certificată tuturor semnatarilor.

[1] Parag. 2 al art. 59 a fost introdus prin art. 17 din Protocolul nr. 14, iar, potrivit aceleiaşi dispoziții, parag. 2, 3 şi 4 au devenit parag. 3, 4 şi, respectiv, 5.

Primul Protocol adițional la Convenție[1]

Paris, 20 martie 1952

Guvernele semnatare, membre ale Consiliului Europei,

hotărâte să ia măsuri de natură să asigure garantarea colectivă a drepturilor şi libertăților, altele decât cele care sunt deja înscrise în titlul I al Convenției pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare Convenția),

au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1. Protecția proprietății

Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică şi în condițiile prevăzute de lege şi de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.

Articolul 2. Dreptul la instruire

Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care şi le va asuma în domeniul educației şi al învățământului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație şi acest învățământ conform convingerilor lor religioase şi filozofice.

Notă. Potrivit art. 4 pct. 2 din Legea nr. 30/1994 de ratificare a Convenției, „*România interpretează art. 2 din Primul Protocol adițional la Convenție ca neimpunând obligații financiare suplimentare referitoare la instituțiile de învățământ privat, altele decât cele stabilite prin legea internă*".

---

[1] Ratificat prin Legea nr. 30/1994 (M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994). Este reprodus astfel cum a fost modificat prin Protocolul nr. 11.

Articolul 3. Dreptul la alegeri libere

Înaltele Părți Contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.

Articolul 4. Aplicare teritorială

Orice Înaltă Parte Contractantă poate, în momentul semnării ori al ratificării prezentului protocol sau în orice alt moment ulterior, să comunice Secretarului general al Consiliului Europei o declarație precizând măsura în care aceasta se angajează ca dispozițiile prezentului protocol să se aplice anumitor teritorii care sunt desemnate în declarația respectivă şi ale căror relații internaționale aceasta le asigură.

Orice Înaltă Parte Contractantă care a comunicat o declarație în virtutea paragrafului precedent poate, după un anumit interval de timp, să comunice o nouă declarație care să modifice termenii oricărei declarații anterioare sau care să pună capăt aplicării dispozițiilor prezentului protocol cu privire la un anumit teritoriu.

O declarație făcută potrivit prezentului articol va fi considerată ca fiind în conformitate cu paragraful 1 din articolul 56 al Convenției.

Articolul 5. Raportare la Convenție

Înaltele Părți Contractante vor considera articolele 1, 2, 3 şi 4 din acest protocol ca articole adiționale la Convenție şi toate dispozițiile Convenției se vor aplica în consecință.

Articolul 6. Semnare şi ratificare

Prezentul protocol este deschis spre semnare membrilor Consiliului Europei, semnatari ai Convenției; el va fi ratificat odată cu Convenția sau după ratificarea acesteia. El va intra în vigoare după depunerea a zece instrumente de ratificare. Pentru oricare semnatar care îl va ratifica ulterior, protocolul va intra în vigoare odată cu depunerea instrumentului de ratificare.

Instrumentele de ratificare vor fi depuse la Secretarul general al Consiliului Europei, care va notifica tuturor membrilor numele celor care au ratificat protocolul.

Încheiat la Paris la 20 martie 1952, în limbile franceză şi engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general va transmite copie certificată fiecăruia dintre statele semnatare.

Protocolul nr. 4 recunoscând anumite drepturi şi libertăți, altele decât cele deja înscrise în Convenție şi în Primul Protocol adițional la Convenție[1]

Strasbourg, 16 septembrie 1963

Guvernele semnatare, membre ale Consiliului Europei,

hotărâte să ia măsuri de natură să asigure garantarea colectivă a drepturilor şi libertăților, altele decât cele care sunt deja înscrise în titlul I al Convenției pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare Convenția), şi în articolele 1-3 din Primul Protocol adițional la Convenție, semnat la Paris la 20 martie 1952,

au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1. Interzicerea privării de libertate pentru datorii

Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa pentru singurul motiv că nu este în măsură să execute o obligație contractuală.

Articolul 2. Libertatea de circulație

1. Oricine se găseşte în mod legal pe teritoriul unui stat are dreptul să circule în mod liber şi să-şi aleagă în mod liber reşedința sa.

2. Orice persoană este liberă să părăsească orice țară, inclusiv pe a sa.

3. Exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională,

---

[1] Ratificat prin Legea nr. 30/1994 (M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994). Este reprodus astfel cum a fost modificat prin Protocolul nr. 11.

siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a moralei, ori pentru protejarea drepturilor şi libertăților altora.

4. Drepturile recunoscute în paragraful 1 pot, de asemenea, în anumite zone determinate, să facă obiectul unor restrângeri care, prevăzute de lege, sunt justificate de interesul public într-o societate democratică.

Articolul 3. Interzicerea expulzării propriilor cetățeni

1. Nimeni nu poate fi expulzat printr-o măsură individuală sau colectivă, de pe teritoriul statului al cărui cetățean este.

2. Nimeni nu poate fi privat de dreptul de a intra pe teritoriul statului al cărui cetățean este.

Articolul 4. Interzicerea expulzărilor colective de străini

Expulzările colective de străini sunt interzise.

Articolul 5. Aplicare teritorială

1. Oricare Înaltă Parte Contractantă poate, în momentul semnării ori al ratificării prezentului protocol sau în orice moment ulterior, să comunice Secretarului general al Consiliului Europei o declarație precizând măsura în care ea se angajează ca dispozițiile prezentului protocol să se aplice anumitor teritorii care sunt desemnate în declarația respectivă şi ale căror relații internaționale ea le asigură.

2. Orice Înaltă Parte Contractantă care a comunicat o declarație în virtutea paragrafului precedent poate, periodic, să comunice o nouă declarație prin care să modifice termenii oricărei declarații anterioare sau prin care să pună capăt aplicării dispozițiilor prezentului protocol cu privire la un anumit teritoriu.

3. O declarație făcută potrivit prezentului articol va fi considerată ca fiind făcută în conformitate cu paragraful 1 din articolul 56 al Convenției.

4. Teritoriul oricărui stat la care se aplică prezentul protocol, în virtutea ratificării sau a acceptării sale de către respectivul stat, şi fiecare dintre teritoriile cu privire la care protocolul se aplică, în virtutea unei declarații semnate de respectivul stat conform prezentului articol, vor fi considerate ca teritorii distincte în sensul referirilor la teritoriul unui stat, făcute de articolele 2 şi 3.

5. Orice stat care a făcut o declarație potrivit paragrafului 1 sau 2 al prezentului articol poate ulterior, în orice moment, să declare, referitor la unul sau la mai multe teritorii vizate în această declarație, că acceptă competența Curții de a primi cererile persoanelor fizice, ale organizațiilor neguvernamentale sau ale grupurilor de persoane particulare, conform articolului 34 din Convenție privitor la articolele 1-4 din prezentul protocol sau la unele dintre acestea.

Articolul 6. Raportare la Convenție

Înaltele Părți Contractante vor considera articolele 1-5 ale acestui protocol ca articole adiționale la Convenție şi toate dispozițiile Convenției se vor aplica în consecință.

Articolul 7. Semnare şi ratificare

1. Prezentul protocol este deschis spre semnare membrilor Consiliului Europei, semnatari ai Convenției; el va fi ratificat odată cu Convenția sau după ratificarea acesteia. El va intra în vigoare după depunerea a cinci instrumente de ratificare. Pentru oricare semnatar care îl va ratifica ulterior, protocolul va intra în vigoare odată cu depunerea instrumentului de ratificare.

2. Instrumentele de ratificare vor fi depuse la Secretarul general al Consiliului Europei care va notifica tuturor membrilor numele celor care au ratificat protocolul.

În considerarea celor de mai sus, subsemnații, având depline puteri în acest sens, au semnat prezentul protocol.

Încheiat la Strasbourg la 16 septembrie 1963, în limbile franceză şi engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general va transmite copie certificată fiecăruia dintre statele semnatare.

Protocolul nr. 6 privind abolirea pedepsei cu moartea[1]

Strasbourg, 28 aprilie 1983

Statele membre ale Consiliului Europei, semnatare ale prezentului protocol la Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare Convenția),

considerând că progresele intervenite în mai multe state membre ale Consiliului Europei exprimă o tendință generală în favoarea abolirii pedepsei cu moartea,

au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1. Abolirea pedepsei cu moartea

Pedeapsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă şi nici executat.

Articolul 2. Pedeapsa cu moartea în timp de război

Un stat poate să prevadă în legislația sa pedeapsa cu moartea pentru acte săvârşite în timp de război sau de pericol iminent de război; o asemenea pedeapsă nu va fi aplicată decât în cazurile prevăzute de această legislație şi conform dispozițiilor sale. Statul respectiv va comunica Secretarului general al Consiliului Europei dispozițiile aferente ale legislației în cauză.

Articolul 3. Interzicerea derogărilor

Nicio derogare de la dispozițiile prezentului protocol pe temeiul articolului 15 din Convenție nu este îngăduită.

Articolul 4. Interzicerea rezervelor

Nicio rezervă la dispozițiile prezentului protocol pe temeiul articolului 57 din Convenție nu este admisă.

---

[1] Ratificat prin Legea nr. 30/1994 (M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994). Este reprodus astfel cum a fost modificat prin Protocolul nr. 11.

Articolul 5. Aplicare teritorială

1. Orice stat poate, în momentul semnării sau în momentul depunerii instrumentului său de ratificare, de acceptare sau de aprobare, să desemneze teritoriul sau teritoriile cu privire la care se va aplica prezentul protocol.

2. Orice stat poate, în oricare moment ulterior, printr-o declarație adresată Secretarului general al Consiliului Europei să extindă aplicarea prezentului protocol la oricare alt teritoriu desemnat în declarație. Protocolul va intra în vigoare cu privire la acest teritoriu, în prima zi a lunii care urmează datei primirii declarației de către Secretarul general.

3. Orice declarație făcută în virtutea celor două paragrafe precedente va putea fi retrasă, în ceea ce priveşte orice teritoriu desemnat în această declarație, prin notificare adresată Secretarului general. Retragerea va produce efecte din prima zi a lunii care urmează datei primirii notificării de către Secretarul general.

Articolul 6. Raportare la Convenție

Statele părți consideră articolele 1-5 ale prezentului protocol ca articole adiționale la Convenție şi toate dispozițiile Convenției se aplică în consecință.

Articolul 7. Semnare şi ratificare

Prezentul protocol este deschis spre semnare statelor membre ale Consiliului Europei, semnatare ale Convenției. El va fi supus ratificării, acceptării sau aprobării. Un stat membru al Consiliului Europei nu va putea să ratifice, să accepte sau să aprobe prezentul protocol fără ca, simultan sau anterior, să fi ratificat Convenția. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la Secretarul general al Consiliului Europei.

Articolul 8. Intrare în vigoare

1. Prezentul protocol va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează datei la care cinci state membre ale Consiliului Europei îşi vor fi exprimat consimțământul de a fi legate prin protocol, conform dispozițiilor articolului 7.

2. Pentru orice stat membru care îşi va exprima ulterior consimțământul de a fi legat prin protocol, acesta va intra în vigoare în prima

zi a lunii care urmează datei depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau de aprobare.

Articolul 9. Funcțiile depozitarului

Secretarul general al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale consiliului:

a) orice semnare;

b) depunerea oricărui instrument de ratificare, de acceptare sau de aprobare;

c) orice dată de intrare în vigoare a prezentului protocol, conform articolelor 5 şi 8;

d) orice alt act, notificare sau comunicare având o legătură cu prezentul protocol.

În considerarea celor de mai sus, subsemnații, având depline puteri în acest scop, au semnat prezentul protocol.

Încheiat la Strasbourg la 28 aprilie 1983, în limbile franceză şi engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar, care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general al Consiliului Europei va transmite copie certificată fiecăruia dintre statele membre ale Consiliului Europei.

Protocolul nr. 7[1]

Strasbourg, 22 noiembrie 1984

Statele membre ale Consiliului Europei, semnatare ale prezentului protocol,

hotărâte să ia noi măsuri de natură să asigure garantarea colectivă a anumitor drepturi şi libertăți prin Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare Convenția),

au convenit asupra celor ce urmează:

---

[1] Ratificat prin Legea nr. 30/1994 (M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994). Este reprodus astfel cum a fost modificat prin Protocolul nr. 11.

Articolul 1. Garanții procedurale în cazul expulzărilor de străini

1. Un străin care îşi are reşedința în mod legal pe teritoriul unui stat nu poate fi expulzat decât în temeiul executării unei hotărâri luate conform legii şi el trebuie să poată:

a) să prezinte motivele care pledează împotriva expulzării sale;

b) să ceară examinarea cazului său; şi

c) să ceară să fie reprezentat în acest scop în fața autorităților competente sau a uneia ori a mai multor persoane desemnate de către această autoritate.

2. Un străin poate fi expulzat înainte de exercitarea drepturilor enumerate în paragraful 1 a), b) şi c) al acestui articol, atunci când expulzarea este necesară în interesul ordinii publice sau se întemeiază pe motive de securitate națională.

Articolul 2. Dreptul la două grade de jurisdicție în materie penală

1. Orice persoană declarată vinovată de o infracțiune de către un tribunal are dreptul să ceară examinarea declarației de vinovăție sau a condamnării de către o jurisdicție superioară. Exercitarea acestui drept, inclusiv motivele pentru care acesta poate fi exercitat, sunt reglementate de lege.

2. Acest drept poate face obiectul unor excepții în cazul infracțiunilor minore, aşa cum acestea sunt definite de lege, sau când cel interesat a fost judecat în primă instanță de către cea mai înaltă jurisdicție ori a fost declarat vinovat şi condamnat ca urmare a unui recurs împotriva achitării sale.

Articolul 3. Dreptul la despăgubiri în caz de eroare judiciară

Atunci când o condamnare penală definitivă este ulterior anulată sau când este acordată grațierea, pentru că un fapt nou sau recent descoperit dovedeşte că s-a produs o eroare judiciară, persoana care a suferit o pedeapsă din cauza acestei condamnări este despăgubită conform legii ori practicii în vigoare în statul respectiv, cu excepția cazului în care se dovedeşte că nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut îi este imputabilă în tot sau în parte.

Articolul 4. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori

1. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiaşi stat pentru săvârşirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii şi procedurii penale ale acestui stat.

2. Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii şi procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.

3. Nicio derogare de la prezentul articol nu este îngăduită în temeiul articolului 15 din Convenție.

Articolul 5. Egalitatea între soți

Soții se bucură de egalitate în drepturi şi în responsabilități cu caracter civil, între ei şi în relațiile cu copiii lor în ceea ce priveşte căsătoria, pe durata căsătoriei şi cu prilejul desfacerii acesteia. Prezentul articol nu împiedică statele să ia măsurile necesare în interesul copiilor.

Articolul 6. Aplicare teritorială

1. Orice stat poate, în momentul semnării sau în momentul depunerii instrumentului său de ratificare, de acceptare sau de aprobare, să desemneze teritoriul sau teritoriile cu privire la care se va aplica prezentul protocol, precizând măsura în care el se angajează ca dispozițiile prezentului protocol să se aplice acestui sau acestor teritorii.

2. Orice stat poate, în oricare moment ulterior, printr-o declarație adresată Secretarului general al Consiliului Europei, să extindă aplicarea prezentului protocol la oricare alt teritoriu desemnat în declarație. Protocolul va intra în vigoare pentru acest teritoriu în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 2 luni de la data primirii declarației de către Secretarul general.

3. Orice declarație făcută în virtutea celor două paragrafe precedente va putea fi retrasă sau modificată, în ceea ce priveşte orice teritoriu desemnat în această declarație, prin notificare adresată Secretarului general. Retragerea sau modificarea va produce efecte

în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 2 luni de la data primirii notificării de către Secretarul general.

4. O declarație potrivit prezentului articol va fi considerată ca fiind în conformitate cu paragraful 1 din articolul 56 al Convenției.

5. Teritoriul oricărui stat cu privire la care prezentul protocol se aplică în virtutea ratificării, a acceptării sau a aprobării sale de către statul respectiv şi fiecare dintre teritoriile cu privire la care protocolul se aplică în baza unei declarații făcute de respectivul stat, conform prezentului articol, pot fi considerate ca teritoriile distincte în sensul referirii la teritoriul unui stat făcute la articolul 1.

6. Orice stat care a făcut o declarație potrivit paragrafului 1 sau 2 al prezentului articol poate ulterior, în orice moment, să declare, referitor la unul sau la mai multe teritorii vizate în această declarație, că acceptă competența Curții de a primi cererile persoanelor fizice, ale organizațiilor neguvernamentale sau ale grupurilor de persoane particulare, conform articolului 34 din Convenție privitor la articolele 1-5 din prezentul protocol.

Articolul 7. Raportare la Convenție

Statele părți consideră articolele 1-6 ale prezentului protocol ca articole adiționale la Convenție şi toate dispozițiile Convenției se aplică în consecință.

Articolul 8. Semnare şi ratificare

Prezentul protocol este deschis spre semnare statelor membre ale Consiliului Europei care au semnat Convenția. El va fi supus ratificării, acceptării sau aprobării. Un stat membru al Consiliului Europei nu poate ratifica, accepta sau aproba prezentul protocol fără să fi ratificat simultan sau anterior Convenția. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la Secretarul general al Consiliului Europei.

Articolul 9. Intrare în vigoare

1. Prezentul protocol va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 2 luni de la data la care şapte state membre ale Consiliului Europei îşi vor fi exprimat consimțământul de a fi legate prin protocol conform dispozițiilor articolului 8.

2. Pentru orice stat membru care îşi va exprima ulterior consimțământul de a fi legat prin protocol, acesta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 2 luni de la data depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau de aprobare.

Articolul 10. Funcțiile depozitarului

Secretarul general al Consiliului Europei va notifica tuturor statelor membre ale Consiliului Europei:

a) orice semnare;

b) depunerea oricărui instrument de ratificare, de acceptare sau aprobare;

c) orice dată de intrare în vigoare a prezentului protocol conform articolelor 6 şi 9;

d) orice alt act, notificare sau declarație având legătură cu prezentul protocol.

În considerarea celor de mai sus, subsemnații, având depline puteri în acest scop, au semnat prezentul protocol.

Încheiat la Strasbourg la 22 noiembrie 1984, în limbile franceză şi engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar, care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general al Consiliului Europei va transmite copie certificată fiecăruia dintre statele membre ale Consiliului Europei.

Protocolul nr. 12[1]

Roma, 4 noiembrie 2000

Statele membre ale Consiliului Europei, semnatare ale prezentului protocol,

luând în considerare principiul fundamental în virtutea căruia toate persoanele sunt egale în fața legii şi au dreptul la o protecție egală din partea legii,

[1] Ratificat prin Legea nr. 103/2006 (M. Of. nr. 375 din 2 mai 2006).

hotărâte să ia noi măsuri pentru promovarea egalității tuturor persoanelor din garantarea colectivă a unei interziceri generale a discriminării, prin intermediul Convenției pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare Convenția),

reafirmând că principiul nediscriminării nu împiedică statele părți să ia măsuri pentru promovarea unei egalități depline şi efective, cu condiția existenței unei justificări obiective şi rezonabile a acestor măsuri,

au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1. Interzicerea generală a discriminării

1. Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nicio discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naştere sau oricare altă situație.

2. Nimeni nu va fi discriminat de o autoritate publică pe baza oricăruia dintre motivele menționate la paragraful 1.

Articolul 2. Aplicarea teritorială

1. Orice stat poate, la data semnării sau depunerii instrumentului său de ratificare, acceptare sau aprobare, să indice teritoriul sau teritoriile cărora li se va aplica prezentul protocol.

2. Orice stat poate, la orice dată ulterioară, printr-o declarație adresată Secretarului general al Consiliului Europei, să extindă aplicarea prezentului protocol asupra oricărui alt teritoriu indicat în declarație. Protocolul va intra în vigoare, în ceea ce priveşte acest teritoriu, în prima zi a lunii care urmează după expirarea perioadei de 3 luni de la data primirii declarației de către Secretarul general.

3. Orice declarație făcută în temeiul celor două paragrafe precedente poate fi retrasă sau modificată, în ceea ce priveşte orice teritoriu indicat în declarație, printr-o notificare adresată Secretarului general. Retragerea sau modificarea oricărei declarații va produce efecte în prima zi a lunii care urmează după expirarea perioadei de 3 luni de la data primirii acestei notificări de către Secretarul general.

4. O declarație făcută conform prezentului articol va fi considerată ca fiind făcută conform paragrafului 1 al articolului 56 din Convenție.

5. Orice stat care a făcut o declarație conform paragrafului 1 sau 2 al prezentului articol poate ulterior, în orice moment, să declare, referitor la unul sau mai multe dintre teritoriile vizate în declarație, că acceptă competența Curții de a primi cererile persoanelor fizice, organizațiilor neguvernamentale sau grupurilor de particulari, în conformitate cu articolul 34 din Convenție, referitor la articolul 1 din prezentul protocol.

Articolul 3. Raportarea la Convenție

Statele părți consideră articolele 1 şi 2 ale prezentului protocol ca articole adiționale la Convenție şi toate dispozițiile Convenției vor fi aplicate în mod corespunzător.

Articolul 4. Semnarea şi ratificarea

Prezentul protocol va fi deschis spre semnare statelor membre ale Consiliului Europei care au semnat Convenția. El va fi supus ratificării, acceptării sau aprobării. Un stat membru al Consiliului Europei nu poate ratifica, accepta sau aproba prezentul protocol fără a ratifica în prealabil sau simultan Convenția. Instrumentele de ratificare, acceptare sau aprobare vor fi depuse la Secretarul general al Consiliului Europei.

Articolul 5. Intrarea în vigoare

1. Prezentul protocol va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează după expirarea perioadei de 3 luni de la data la care 10 state membre ale Consiliului Europei îşi vor fi exprimat consimțământul de a fi legate prin prezentul protocol, conform prevederilor articolului 4.

2. Pentru orice stat membru care îşi va exprima ulterior consimțământul de a fi legat prin prezentul protocol, acesta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează după expirarea perioadei de 3 luni de la data depunerii instrumentelor de ratificare, acceptare sau aprobare.

Articolul 6. Funcțiile depozitarului

Secretarul general al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului:

a) orice semnare;

b) depunerea oricărui instrument de ratificare, de acceptare sau de aprobare;

c) orice dată de intrare în vigoare a prezentului protocol, conform articolelor 2 şi 5;

d) orice alt act, notificare sau comunicare având o legătură cu prezentul protocol.

Încheiat la Roma la 4 noiembrie 2000, în limbile franceză şi engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar, care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general al Consiliului Europei va transmite câte o copie certificată fiecăruia dintre statele membre ale Consiliului Europei.

Protocolul nr. 13 privind abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele[1]

Vilnius, 3 mai 2002

Statele membre ale Consiliului Europei, semnatare ale prezentului protocol,

convinse că dreptul fiecăruia la viață reprezintă o valoare fundamentală într-o societate democratică şi că abolirea pedepsei cu moartea este esențială pentru apărarea acestui drept şi pentru deplina recunoaştere a demnității înnăscute a tuturor ființelor umane,

dorind să consolideze apărarea dreptului la viață garantat de către Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare Convenția),

---

[1] Ratificat prin Legea nr. 7/2003 (M. Of. nr. 27 din 20 ianuarie 2003).

considerând că Protocolul nr. 6 la Convenție privind abolirea pedepsei cu moartea, semnat la Strasbourg la 28 aprilie 1983, nu exclude pedeapsa cu moartea referitoare la actele comise în timp de război sau de pericol iminent de război,

fiind hotărâte să acționeze în cele din urmă pentru abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele,

au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1. Abolirea pedepsei cu moartea

Pedeapsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă şi nici executat.

Articolul 2. Interzicerea derogărilor

Nicio derogare de la dispozițiile prezentului protocol în temeiul articolului 15 din Convenție nu este îngăduită.

Articolul 3. Interzicerea rezervelor

Nicio rezervă la dispozițiile prezentului protocol în temeiul articolului 57 din Convenție nu este admisă.

Articolul 4. Aplicare teritorială

1. Orice stat poate, în momentul semnării sau în momentul depunerii instrumentului său de ratificare, de acceptare ori de aprobare, să desemneze teritoriul sau teritoriile cu privire la care se va aplica prezentul protocol.

2. Orice stat poate, în orice moment ulterior, printr-o declarație adresată Secretarului general al Consiliului Europei, să extindă aplicarea prezentului protocol la oricare alt teritoriu desemnat în declarație. Protocolul va intra în vigoare cu privire la acest teritoriu în prima zi a lunii care urmează expirării perioadei de trei luni de la data primirii declarației de către Secretarul general.

3. Orice declarație făcută în virtutea celor două paragrafe precedente va putea fi retrasă sau modificată, în ceea ce priveşte orice teritoriu desemnat în această declarație, prin notificare adresată Secretarului general al Consiliului Europei. Retragerea sau modificarea va produce efecte din prima zi a lunii care urmează expirării perioadei de trei luni de la data primirii notificării de către Secretarul general.

Articolul 5. Raportare la Convenție

Statele părți consideră articolele 1-4 din prezentul protocol ca articole adiționale la Convenție şi toate dispozițiile Convenției se aplică în consecință.

Articolul 6. Semnare şi ratificare

Prezentul protocol este deschis spre semnare statelor membre ale Consiliului Europei, semnatare ale Convenției. El va fi supus ratificării, acceptării sau aprobării. Un stat membru al Consiliului Europei nu va putea să ratifice, să accepte sau să aprobe prezentul protocol fără ca, simultan sau anterior, să fi ratificat Convenția. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la Secretarul general al Consiliului Europei.

Articolul 7. Intrare în vigoare

1. Prezentul protocol va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării perioadei de trei luni de la data la care zece state membre ale Consiliului Europei îşi vor fi exprimat consimțământul de a fi legate prin protocol, conform dispozițiilor articolului 6.

2. Pentru orice stat membru care îşi va exprima ulterior consimțământul de a fi legat prin protocol, acesta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării perioadei de trei luni de la data depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau de aprobare.

Articolul 8. Funcțiile depozitarului

Secretarul general al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului:

a) orice semnare;

b) depunerea oricărui instrument de ratificare, de acceptare sau de aprobare;

c) orice dată de intrare în vigoare a prezentului protocol, conform articolelor 4 şi 7;

d) orice alt act, notificare sau comunicare având o legătură cu prezentul protocol.

În considerarea celor de mai sus, subsemnații, având depline puteri în acest scop, au semnat prezentul protocol.

Încheiat la Vilnius la 3 mai 2002, în limbile franceză şi engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar, care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general al Consiliului Europei va transmite copie certificată fiecăruia dintre statele membre ale Consiliului Europei.

Protocolul nr. 16[1]

Strasbourg, 2 octombrie 2013

Preambul

Statele membre ale Consiliului Europei şi celelalte Înalte Părți Contractante la Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare Convenția), semnatare ale prezentului protocol,

având în vedere dispozițiile Convenției, îndeosebi articolul 19 privind înființarea Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare Curtea);

considerând că extinderea competenței Curții pentru a formula avize consultative va consolida interacțiunea dintre Curte şi autoritățile naționale, precum şi aplicarea Convenției, conform principiului subsidiarității;

având în vedere Avizul nr. 285 (2013), adoptat de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei la data de 28 iunie 2013,

au convenit asupra celor urmează:

Articolul 1

1. Instanțele supreme ale unei Înalte Părți Contractante, astfel cum sunt menționate la articolul 10, pot adresa Curții cereri de avize consultative asupra unor chestiuni de principiu privind interpretarea

[1] Acest protocol a intrat în vigoare la 1 august 2018, însă numai pentru statele care l-au semnat şi ratificat (România l-a semnat, însă nu l-a ratificat). Traducerea aparține redacției şi a fost realizată pe baza formei publicate pe site-ul Curții, la adresa http://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_16_ENG.pdf.

sau aplicarea drepturilor şi libertăților definite în Convenție sau în protocoalele sale.

2. Instanța care adresează cererea nu poate solicita un aviz consultativ decât în cadrul unei cauze pendinte înaintea ei.

3. Instanța care adresează cererea de aviz trebuie să o motiveze şi să prezinte elemente relevante privind contextul de fapt şi de drept al cauzei pendinte.

Articolul 2

1. Un colegiu de cinci judecători ai Marii Camere se pronunță asupra admiterii cererii de aviz consultativ, având în vedere articolul 1. Orice refuz al colegiului de a admite cererea trebuie motivat.

2. În cazul admiterii cererii de către colegiu, Marea Cameră formulează un aviz consultativ.

3. Colegiul şi Marea Cameră, menționate în paragrafele precedente, includ de drept judecătorul desemnat de Înalta Parte Contractantă sub jurisdicția căreia se află instanța care a adresat cererea. În lipsa unui astfel de judecător sau atunci când acesta nu este în măsură să judece, va statua în calitate de judecător o persoană aleasă de preşedintele Curții de pe o listă transmisă în prealabil de către partea respectivă.

Articolul 3

Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei şi Înalta Parte Contractantă sub jurisdicția căreia se află instanța care a adresat cererea au dreptul de a prezenta observații scrise şi de a participa la şedințe. În interesul unei bune administrări a justiției, preşedintele Curții va putea, de asemenea, invita orice altă Înaltă Parte Contractantă sau persoană să prezinte observații scrise sau să ia parte la şedințe.

Articolul 4

1. Avizele consultative se motivează.

2. Dacă avizul consultativ nu reprezintă, în tot sau în parte, opinia unanimă a judecătorilor, orice judecător are dreptul de a-şi prezenta opinia separată.

3. Avizele consultative sunt transmise instanței care a adresat cererea şi Înaltei Părți Contractante de care aparține această instanță.

4. Avizele consultative sunt publicate.

Articolul 5
Avizele consultative nu sunt obligatorii.

Articolul 6
Înaltele Părți Contractante consideră articolele 1-5 din prezentul protocol drept articole adiționale la Convenție, toate dispozițiile Convenției aplicându-se în consecință.

Articolul 7
1. Prezentul protocol este deschis semnării de către Înaltele Părți Contractante la Convenție, care îşi pot exprima consimțământul de a fi parte la acesta prin:
a) semnare fără rezerva ratificării, acceptării sau aprobării; sau
b) semnare sub rezerva ratificării, acceptării sau aprobării, urmată de ratificare, acceptare sau aprobare.
2. Instrumentele de ratificare, acceptare sau aprobare vor fi depuse la Secretarul general al Consiliului Europei.

Articolul 8
1. Prezentul protocol va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare trecerii unei perioade de trei luni de la data la care zece dintre Înaltele Părți Contractante la Convenție şi-au exprimat consimțământul de a fi parte la protocol, conform dispozițiilor articolului 7.
2. Pentru orice Înaltă Parte Contractantă la Convenție care îşi va exprima ulterior consimțământul de a fi parte la prezentul protocol, acesta va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare trecerii unei perioade de trei luni de la data exprimării consimțământului de a fi parte la protocol conform dispozițiilor articolului 7.

Articolul 9
Nu este admisă nicio rezervă față de dispozițiile prezentului protocol, conform articolului 57 din Convenție.

Articolul 10
Fiecare Înaltă Parte Contractantă la Convenție indică, la momentul semnării sau depunerii instrumentului său de ratificare, acceptare sau aprobare, prin intermediul unei declarații adresate Secretarului general al Consiliului Europei, ce anume instanțe desemnează în scopul celor menționate la articolul 1 paragraful 1 din prezentul

protocol. Această declarație poate fi modificată oricând ulterior şi în acelaşi mod.

Articolul 11

Secretarul general al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului Europei şi celorlalte Înalte Părți Contractante la Convenție:

a) orice semnătură;

b) depunerea oricărui instrument de ratificare, acceptare sau aprobare;

c) orice dată de intrare în vigoare a prezentului protocol, conform articolului 8;

d) orice declarație dată în temeiul articolului 10; şi

e) orice alt act, notificare sau comunicare având legătură cu prezentul protocol.

Drept pentru care, subsemnații, având puteri depline în acest sens, au semnat prezentul protocol.

Încheiat la Strasbourg la 2 octombrie 2013, în limbile franceză şi engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar, care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general al Consiliului Europei va comunica o copie certificată fiecăruia dintre statele membre ale Consiliului Europei şi celorlalte Înalte Părți Contractante la Convenție.

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene a fost elaborată de o convenție alcătuită dintr-un reprezentant al Comisiei Europene, din reprezentanți ai fiecărui stat membru, din membri ai Parlamentului European şi ai parlamentelor naționale şi cuprinde ansamblul drepturilor civice, politice, economice şi sociale ale cetățenilor europeni şi ale tuturor celor care locuiesc pe teritoriul Uniunii Europene. Documentul a fost proclamat în mod oficial la Nisa, la 7 decembrie 2000, de Parlamentul European, Consiliu şi Comisie.

Carta a fost modificată şi proclamată pentru a doua oară la Strasbourg, la 12 decembrie 2007, şi publicată în Jurnalul Oficial, seria C, nr. 303 din 14 decembrie 2007, iar în decembrie 2009, odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, i-a fost conferită aceeaşi forță juridică obligatorie ca aceea a tratatelor.

Împreună cu versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană şi cea a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene, Carta a fost publicată în Jurnalul Oficial, seria C, nr. 326 din 26 octombrie 2012 şi, ulterior, în Jurnalul Oficial, seria C, nr. 202 din 7 iunie 2016.

Cuprins

Preambul

Titlul I. Demnitatea
Articolul 1. Demnitatea umană
Articolul 2. Dreptul la viață
Articolul 3. Dreptul la integritate al persoanei
Articolul 4. Interzicerea torturii şi a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante
Articolul 5. Interzicerea sclaviei şi a muncii forțate

Titlul II. Libertățile
Articolul 6. Dreptul la libertate şi la siguranță
Articolul 7. Respectarea vieții private şi de familie
Articolul 8. Protecția datelor cu caracter personal
Articolul 9. Dreptul la căsătorie şi dreptul de a întemeia o familie
Articolul 10. Libertatea de gândire, de conştiință şi de religie
Articolul 11. Libertatea de exprimare şi de informare
Articolul 12. Libertatea de întrunire şi de asociere
Articolul 13. Libertatea artelor şi ştiințelor
Articolul 14. Dreptul la educație
Articolul 15. Libertatea de alegere a ocupației şi dreptul la muncă
Articolul 16. Libertatea de a desfăşura o activitate comercială
Articolul 17. Dreptul de proprietate
Articolul 18. Dreptul de azil
Articolul 19. Protecția în caz de strămutare, expulzare sau extrădare

Titlul III. Egalitatea
Articolul 20. Egalitatea în fața legii
Articolul 21. Nediscriminarea
Articolul 22. Diversitatea culturală, religioasă şi lingvistică
Articolul 23. Egalitatea între femei şi bărbați
Articolul 24. Drepturile copilului

Articolul 25. Drepturile persoanelor în vârstă
Articolul 26. Integrarea persoanelor cu handicap

Titlul IV. Solidaritatea
Articolul 27. Dreptul lucrătorilor la informare şi la consultare în cadrul întreprinderii
Articolul 28. Dreptul de negociere şi de acţiune colectivă
Articolul 29. Dreptul de acces la serviciile de plasament
Articolul 30. Protecţia în cazul concedierii nejustificate
Articolul 31. Condiţii de muncă echitabile şi corecte
Articolul 32. Interzicerea muncii copiilor şi protecţia tinerilor la locul de muncă
Articolul 33. Viaţa de familie şi viaţa profesională
Articolul 34. Securitatea socială şi asistenţa socială
Articolul 35. Protecţia sănătăţii
Articolul 36. Accesul la serviciile de interes economic general
Articolul 37. Protecţia mediului
Articolul 38. Protecţia consumatorilor

Titlul V. Drepturile cetăţenilor
Articolul 39. Dreptul de a alege şi de a fi ales în Parlamentul European
Articolul 40. Dreptul de a alege şi de a fi ales în cadrul alegerilor locale
Articolul 41. Dreptul la bună administrare
Articolul 42. Dreptul de acces la documente
Articolul 43. Ombudsmanul European
Articolul 44. Dreptul de petiţionare
Articolul 45. Libertatea de circulaţie şi de şedere
Articolul 46. Protecţia diplomatică şi consulară

Titlul VI. Justiţia
Articolul 47. Dreptul la o cale de atac eficientă şi la un proces echitabil
Articolul 48. Prezumţia de nevinovăţie şi dreptul la apărare
Articolul 49. Principiile legalităţii şi proporţionalităţii infracţiunilor şi pedepselor
Articolul 50. Dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeaşi infracţiune

Titlul VII. Dispoziții generale care reglementează interpretarea şi aplicarea cartei
Articolul 51. Domeniul de aplicare
Articolul 52. Întinderea şi interpretarea drepturilor şi principiilor
Articolul 53. Nivelul de protecție
Articolul 54. Interzicerea abuzului de drept

Parlamentul European, Consiliul şi Comisia proclamă în mod solemn textul următor ca fiind Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Preambul

Popoarele Europei, stabilind între ele o uniune tot mai strânsă, au hotărât să împărtăşească un viitor paşnic întemeiat pe valori comune.

Conştientă de patrimoniul său spiritual şi moral, Uniunea este întemeiată pe valorile indivizibile şi universale ale demnităţii umane, libertăţii, egalităţii şi solidarităţii; aceasta se întemeiază pe principiile democraţiei şi statului de drept. Uniunea situează persoana în centrul acţiunii sale, instituind cetăţenia Uniunii şi creând un spaţiu de libertate, securitate şi justiţie.

Uniunea contribuie la păstrarea şi la dezvoltarea acestor valori comune, respectând diversitatea culturilor şi tradiţiilor popoarelor Europei, precum şi identitatea naţională a statelor membre şi organizarea autorităţilor lor publice la nivel naţional, regional şi local; Uniunea caută să promoveze o dezvoltare echilibrată şi durabilă şi asigură libera circulaţie a persoanelor, serviciilor, mărfurilor şi capitalurilor, precum şi libertatea de stabilire.

În acest scop, este necesară consolidarea protecţiei drepturilor fundamentale, făcându-le mai vizibile prin cartă, în spiritul evoluţiei societăţii, a progresului social şi a dezvoltărilor ştiinţifice şi tehnologice.

Prezenta cartă reafirmă, cu respectarea competenţelor şi sarcinilor Uniunii, precum şi a principiului subsidiarităţii, drepturile care rezultă în principal din tradiţiile constituţionale şi din obligaţiile internaţionale comune statelor membre, din Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, din Cartele sociale adoptate de Uniune şi de către Consiliul Europei, precum şi din jurisprudenţa Curţii de Justiţie a Uniunii Europene şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului. În acest context, carta va fi interpretată de către instanţele judecătoreşti ale Uniunii şi ale statelor membre, acordând atenţia cuvenită explicaţiilor redactate sub autoritatea prezidiului Convenţiei care a elaborat carta şi actualizate sub răspunderea prezidiului Convenţiei Europene.

Beneficiul acestor drepturi implică responsabilități și îndatoriri atât față de terți, precum și față de comunitatea umană în general și față de generațiile viitoare.

În consecință, Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile enunțate în continuare.

Titlul I. Demnitatea

Articolul 1. Demnitatea umană

Demnitatea umană este inviolabilă. Aceasta trebuie respectată și protejată.

Articolul 2. Dreptul la viață

(1) Orice persoană are dreptul la viață.

(2) Nimeni nu poate fi condamnat la pedeapsa cu moartea sau executat.

Articolul 3. Dreptul la integritate al persoanei

(1) Orice persoană are dreptul la integritate fizică și psihică.

(2) În domeniile medicinei și biologiei trebuie respectate în special:

(a) consimțământul liber și în cunoștință de cauză al persoanei interesate, în conformitate cu procedurile prevăzute de lege;

(b) interzicerea practicilor de eugenie, în special a celor care au drept scop selecția persoanelor;

(c) interzicerea utilizării corpului uman și a părților sale, ca atare, ca sursă de profit;

(d) interzicerea clonării ființelor umane în scopul reproducerii.

Articolul 4. Interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante

Nimeni nu poate fi supus torturii și nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.

Articolul 5. Interzicerea sclaviei și a muncii forțate

(1) Nimeni nu poate fi ținut în sclavie sau în servitute.

(2) Nimeni nu poate fi constrâns să efectueze o muncă forțată sau obligatorie.

(3) Traficul de ființe umane este interzis.

Titlul II. Libertățile

Articolul 6. Dreptul la libertate şi la siguranță
Orice persoană are dreptul la libertate şi la siguranță.

Articolul 7. Respectarea vieții private şi de familie
Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private şi de familie, a domiciliului şi a secretului comunicațiilor.

Articolul 8. Protecția datelor cu caracter personal
(1) Orice persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal care o privesc.
(2) Asemenea date trebuie tratate în mod corect, în scopurile precizate şi pe baza consimțământului persoanei interesate sau în temeiul unui alt motiv legitim prevăzut de lege. Orice persoană are dreptul de acces la datele colectate care o privesc, precum şi dreptul de a obține rectificarea acestora.
(3) Respectarea acestor norme se supune controlului unei autorități independente.

Articolul 9. Dreptul la căsătorie şi dreptul de a întemeia o familie
Dreptul la căsătorie şi dreptul de a întemeia o familie sunt garantate în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestor drepturi.

Articolul 10. Libertatea de gândire, de conştiință şi de religie
(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conştiință şi de religie. Acest drept implică libertatea de a-şi schimba religia sau convingerea, precum şi libertatea de a-şi manifesta religia sau convingerea individual sau colectiv, în public sau în particular, prin intermediul cultului, învățământului, practicilor şi îndeplinirii riturilor.
(2) Dreptul la obiecție pe motive de conştiință este recunoscut în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestui drept.

Articolul 11. Libertatea de exprimare şi de informare
(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie şi libertatea de a primi sau de a

transmite informații sau idei fără amestecul autorităților publice şi fără a ține seama de frontiere.

(2) Libertatea şi pluralismul mijloacelor de informare în masă sunt respectate.

Articolul 12. Libertatea de întrunire şi de asociere

(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire paşnică şi la libertatea de asociere la toate nivelurile şi în special în domeniile politic, sindical şi civic, ceea ce implică dreptul oricărei persoane de a înființa împreună cu alte persoane sindicate şi de a se afilia la acestea pentru apărarea intereselor sale.

(2) Partidele politice la nivelul Uniunii contribuie la exprimarea voinței politice a cetățenilor Uniunii.

Articolul 13. Libertatea artelor şi ştiințelor

Artele şi cercetarea ştiințifică sunt libere. Libertatea universitară este respectată.

Articolul 14. Dreptul la educație

(1) Orice persoană are dreptul la educație, precum şi la accesul la formare profesională şi formare continuă.

(2) Acest drept include posibilitatea de a urma gratuit învățământul obligatoriu.

(3) Libertatea de a înființa instituții de învățământ cu respectarea principiilor democratice, precum şi dreptul părinților de a asigura educarea şi instruirea copiilor lor, potrivit propriilor convingeri religioase, filozofice şi pedagogice, sunt respectate în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestora.

Articolul 15. Libertatea de alegere a ocupației şi dreptul la muncă

(1) Orice persoană are dreptul la muncă şi dreptul de a exercita o ocupație aleasă sau acceptată în mod liber.

(2) Orice cetățean al Uniunii are libertatea de a-şi căuta un loc de muncă, de a lucra, de a se stabili sau de a presta servicii în orice stat membru.

(3) Resortisanții țărilor terțe care sunt autorizați să lucreze pe teritoriul statelor membre au dreptul la condiții de muncă echivalente acelora de care beneficiază cetățenii Uniunii.

Articolul 16. Libertatea de a desfăşura o activitate comercială

Libertatea de a desfăşura o activitate comercială este recunoscută în conformitate cu dreptul Uniunii şi cu legislaţiile şi practicile naţionale.

Articolul 17. Dreptul de proprietate

(1) Orice persoană are dreptul de a deţine în proprietate, de a folosi, de a dispune şi de a lăsa moştenire bunurile pe care le-a dobândit în mod legal. Nimeni nu poate fi lipsit de bunurile sale decât pentru o cauză de utilitate publică, în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege şi în schimbul unei despăgubiri juste acordate în timp util pentru pierderea pe care a suferit-o. Folosinţa bunurilor poate fi reglementată prin lege în limitele impuse de interesul general.

(2) Proprietatea intelectuală este protejată.

Articolul 18. Dreptul de azil

Dreptul de azil este garantat cu respectarea normelor prevăzute de Convenţia de la Geneva din 28 iulie 1951 şi de Protocolul din 31 ianuarie 1967 privind statutul refugiaţilor şi în conformitate cu Tratatul privind Uniunea Europeană şi cu Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene (denumite în continuare „tratatele").

Articolul 19. Protecţia în caz de strămutare, expulzare sau extrădare

(1) Expulzările colective sunt interzise.

(2) Nimeni nu poate fi strămutat, expulzat sau extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante.

Titlul III. Egalitatea

Articolul 20. Egalitatea în faţa legii

Toate persoanele sunt egale în faţa legii.

Articolul 21. Nediscriminarea

(1) Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenenţa la o minoritate naţională, averea, naşterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală.

(2) În domeniul de aplicare a tratatelor şi fără a aduce atingere dispoziţiilor speciale ale acestora, se interzice orice discriminare pe motiv de cetăţenie.

Articolul 22. Diversitatea culturală, religioasă şi lingvistică

Uniunea respectă diversitatea culturală, religioasă şi lingvistică.

Articolul 23. Egalitatea între femei şi bărbaţi

Egalitatea între femei şi bărbaţi trebuie asigurată în toate domeniile, inclusiv în ceea ce priveşte încadrarea în muncă, munca şi remunerarea.

Principiul egalităţii nu exclude menţinerea sau adoptarea de măsuri care să prevadă avantaje specifice în favoarea sexului subreprezentat.

Articolul 24. Drepturile copilului

(1) Copiii au dreptul la protecţia şi îngrijirile necesare pentru asigurarea bunăstării lor. Ei îşi pot exprima în mod liber opinia. Aceasta se ia în considerare în problemele care îi privesc, în funcţie de vârsta şi gradul lor de maturitate.

(2) În toate acţiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorităţi publice sau de instituţii private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial.

(3) Orice copil are dreptul de a întreţine cu regularitate relaţii personale şi contacte directe cu ambii părinţi, cu excepţia cazului în care acestea sunt contrare interesului său.

Articolul 25. Drepturile persoanelor în vârstă

Uniunea recunoaşte şi respectă dreptul persoanelor în vârstă de a duce o viaţă demnă şi independentă şi de a participa la viaţa socială şi culturală.

Articolul 26. Integrarea persoanelor cu handicap

Uniunea recunoaşte şi respectă dreptul persoanelor cu handicap de a beneficia de măsuri care să le asigure autonomia, integrarea socială şi profesională, precum şi participarea la viaţa comunităţii.

Titlul IV. Solidaritatea

Articolul 27. Dreptul lucrătorilor la informare şi la consultare în cadrul întreprinderii

Lucrătorilor sau reprezentanţilor acestora li se garantează, la nivelurile corespunzătoare, informarea şi consultarea în timp util, în cazurile şi în condiţiile prevăzute de dreptul Uniunii şi de legislaţiile şi practicile naţionale.

Articolul 28. Dreptul de negociere şi de acţiune colectivă

Lucrătorii şi angajatorii sau organizaţiile lor au dreptul, în conformitate cu dreptul Uniunii şi cu legislaţiile şi practicile naţionale, de a negocia şi de a încheia convenţii colective la nivelurile corespunzătoare şi de a recurge, în caz de conflicte de interese, la acţiuni colective pentru apărarea intereselor lor, inclusiv la grevă.

Articolul 29. Dreptul de acces la serviciile de plasament

Orice persoană are dreptul de acces la un serviciu gratuit de plasament.

Articolul 30. Protecţia în cazul concedierii nejustificate

Orice lucrător are dreptul la protecţie împotriva oricărei concedieri nejustificate, în conformitate cu dreptul Uniunii şi cu legislaţiile şi practicile naţionale.

Articolul 31. Condiţii de muncă echitabile şi corecte

(1) Orice lucrător are dreptul la condiţii de muncă care să respecte sănătatea, securitatea şi demnitatea sa.

(2) Orice lucrător are dreptul la o limitare a duratei maxime de muncă şi la perioade de odihnă zilnică şi săptămânală, precum şi la o perioadă anuală de concediu plătit.

Articolul 32. Interzicerea muncii copiilor şi protecţia tinerilor la locul de muncă

Încadrarea în muncă a copiilor este interzisă. Vârsta minimă de încadrare în muncă nu poate fi inferioară celei la care încetează perioada de şcolarizare obligatorie, fără a aduce atingere normelor mai favorabile tinerilor şi cu excepţia unor derogări limitate.

Tinerii acceptaţi să lucreze trebuie să beneficieze de condiţii de muncă adaptate vârstei şi să fie protejaţi împotriva exploatării

economice sau a oricărei activități care ar putea pune în pericol securitatea, sănătatea, dezvoltarea lor fizică, psihică, morală sau socială sau care le-ar putea compromite educația.

Articolul 33. Viața de familie şi viața profesională

(1) Familia se bucură de protecție juridică, economică şi socială.

(2) Pentru a putea concilia viața de familie şi viața profesională, orice persoană are dreptul de a fi protejată împotriva oricărei concedieri din motive de maternitate, precum şi dreptul la un concediu de maternitate plătit şi la un concediu parental acordat în urma naşterii sau adopției unui copil.

Articolul 34. Securitatea socială şi asistența socială

(1) Uniunea recunoaşte şi respectă dreptul de acces la prestațiile de securitate socială şi la serviciile sociale care acordă protecție în caz de maternitate, boală, accident de muncă, dependență de alte persoane sau bătrânețe, precum şi în caz de pierdere a locului de muncă, în conformitate cu normele stabilite de dreptul Uniunii şi de legislațiile şi practicile naționale.

(2) Orice persoană care are reşedința şi se deplasează în mod legal în cadrul Uniunii are dreptul la prestații de securitate socială şi la avantaje sociale, în conformitate cu dreptul Uniunii şi cu legislațiile şi practicile naționale.

(3) Pentru a combate marginalizarea socială şi sărăcia, Uniunea recunoaşte şi respectă dreptul la asistență socială şi la asistență în ceea ce priveşte locuința, destinate să asigure o viață demnă tuturor celor care nu dispun de resurse suficiente, în conformitate cu normele stabilite de dreptul Uniunii şi de legislațiile şi practicile naționale.

Articolul 35. Protecția sănătății

Orice persoană are dreptul de acces la asistența medicală preventivă şi de a beneficia de îngrijiri medicale în condițiile stabilite de legislațiile şi practicile naționale. În definirea şi punerea în aplicare a tuturor politicilor şi acțiunilor Uniunii se asigură un nivel ridicat de protecție a sănătății umane.

Articolul 36. Accesul la serviciile de interes economic general

Uniunea recunoaşte şi respectă accesul la serviciile de interes economic general, astfel cum se prevede în legislațiile şi practicile

naționale, în conformitate cu tratatele, în scopul promovării coeziunii sociale şi teritoriale a Uniunii.

Articolul 37. Protecția mediului

Politicile Uniunii trebuie să prevadă un nivel ridicat de protecție a mediului şi de îmbunătățire a calității acestuia, care să fie asigurat în conformitate cu principiul dezvoltării durabile.

Articolul 38. Protecția consumatorilor

Politicile Uniunii asigură un nivel ridicat de protecție a consumatorilor.

Titlul V. Drepturile cetățenilor

Articolul 39. Dreptul de a alege şi de a fi ales în Parlamentul European

(1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege şi de a fi ales în cadrul alegerilor pentru Parlamentul European, în statul membru în care acesta îşi are reşedința, în aceleaşi condiții ca şi resortisanții acestui stat.

(2) Membrii Parlamentului European sunt aleşi prin vot universal direct, liber şi secret.

Articolul 40. Dreptul de a alege şi de a fi ales în cadrul alegerilor locale

Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege şi de a fi ales în cadrul alegerilor locale în statul membru în care acesta îşi are reşedința, în aceleaşi condiții ca şi resortisanții acestui stat.

Articolul 41. Dreptul la bună administrare

(1) Orice persoană are dreptul de a beneficia, în ce priveşte problemele sale, de un tratament imparțial, echitabil şi într-un termen rezonabil din partea instituțiilor, organelor, oficiilor şi agențiilor Uniunii.

(2) Acest drept include în principal:

(a) dreptul oricărei persoane de a fi ascultată înainte de luarea oricărei măsuri individuale care ar putea să îi aducă atingere;

(b) dreptul oricărei persoane de acces la dosarul propriu, cu respectarea intereselor legitime legate de confidențialitate şi de secretul profesional şi comercial;

(c) obligația administrației de a-şi motiva deciziile.

(3) Orice persoană are dreptul la repararea de către Uniune a prejudiciilor cauzate de către instituțiile sau agenții acesteia în exercitarea funcțiilor lor, în conformitate cu principiile generale comune legislațiilor statelor membre.

(4) Orice persoană se poate adresa în scris instituțiilor Uniunii într-una din limbile tratatelor şi trebuie să primească răspuns în aceeaşi limbă.

Articolul 42. Dreptul de acces la documente

Orice cetățean al Uniunii şi orice persoană fizică sau juridică care are reşedința sau sediul social într-un stat membru are dreptul de acces la documentele instituțiilor, organelor, oficiilor şi agențiilor Uniunii, indiferent de suportul pe care se află aceste documente.

Articolul 43. Ombudsmanul European

Orice cetățean al Uniunii, precum şi orice persoană fizică sau juridică care are reşedința sau sediul social într-un stat membru au dreptul de a sesiza Ombudsmanul European cu privire la cazurile de administrare defectuoasă în activitatea instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii, cu excepția Curții de Justiție a Uniunii Europene în exercitarea funcției sale jurisdicționale.

Articolul 44. Dreptul de petiționare

Orice cetățean al Uniunii şi orice persoană fizică sau juridică care are reşedința sau sediul social într-un stat membru are dreptul de a adresa petiții Parlamentului European.

Articolul 45. Libertatea de circulație şi de şedere

(1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul de circulație şi de şedere liberă pe teritoriul statelor membre.

(2) Libertatea de circulație şi de şedere poate fi acordată, în conformitate cu tratatele, resortisanților țărilor terțe stabiliți legal pe teritoriul unui stat membru.

Articolul 46. Protecția diplomatică şi consulară

Orice cetățean al Uniunii beneficiază, pe teritoriul unei țări terțe în care statul membru, al cărui resortisant este, nu este reprezentat, de protecția autorităților diplomatice sau consulare ale oricărui stat membru, în aceleaşi condiții ca şi resortisanții acelui stat.

Titlul VI. Justiția

Articolul 47. Dreptul la o cale de atac eficientă şi la un proces echitabil

Orice persoană ale cărei drepturi şi libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătoreşti, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol.

Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public şi într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătoreşti independente şi imparțiale, constituită în prealabil prin lege. Orice persoană are posibilitatea de a fi consiliată, apărată şi reprezentată.

Asistența juridică gratuită se acordă celor care nu dispun de resurse suficiente, în măsura în care aceasta este necesară pentru a-i asigura accesul efectiv la justiție.

Articolul 48. Prezumția de nevinovăție şi dreptul la apărare

(1) Orice persoană acuzată este prezumată nevinovată până ce vinovăția va fi stabilită în conformitate cu legea.

(2) Oricărei persoane acuzate îi este garantată respectarea dreptului la apărare.

Articolul 49. Principiile legalității şi proporționalității infracțiunilor şi pedepselor

(1) Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârşirii, nu constituia infracțiune potrivit dreptului intern sau dreptului internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai mare decât cea aplicabilă la momentul săvârşirii infracțiunii. În cazul în care, ulterior săvârşirii infracțiunii, legea prevede o pedeapsă mai uşoară, se aplică aceasta din urmă.

(2) Prezentul articol nu aduce atingere judecării şi pedepsirii unei persoane care s-a făcut vinovată de o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârşirii, era incriminată pe baza principiilor generale recunoscute de comunitatea națiunilor.

(3) Pedepsele nu trebuie să fie disproporționate față de infracțiune.

Articolul 50. Dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeaşi infracţiune

Nimeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracţiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea.

Titlul VII. Dispoziţii generale care reglementează interpretarea şi aplicarea cartei

Articolul 51. Domeniul de aplicare

(1) Dispoziţiile prezentei carte se adresează instituţiilor, organelor, oficiilor şi agenţiilor Uniunii, cu respectarea principiului subsidiarităţii, precum şi statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Prin urmare, acestea respectă drepturile şi principiile şi promovează aplicarea lor în conformitate cu atribuţiile pe care le au în acest sens şi cu respectarea limitelor competenţelor conferite Uniunii de tratate.

(2) Prezenta cartă nu extinde domeniul de aplicare a dreptului Uniunii în afara competenţelor Uniunii, nu creează nicio competenţă sau sarcină nouă pentru Uniune şi nu modifică competenţele şi sarcinile stabilite de tratate.

Articolul 52. Întinderea şi interpretarea drepturilor şi principiilor

(1) Orice restrângere a exerciţiului drepturilor şi libertăţilor recunoscute prin prezenta cartă trebuie să fie prevăzută de lege şi să respecte substanţa acestor drepturi şi libertăţi. Prin respectarea principiului proporţionalităţii, pot fi impuse restrângeri numai în cazul în care acestea sunt necesare şi numai dacă răspund efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesităţii protejării drepturilor şi libertăţilor celorlalţi.

(2) Drepturile recunoscute prin prezenta cartă care fac obiectul unor dispoziţii prevăzute de tratate se exercită în condiţiile şi cu respectarea limitelor stabilite de acestea.

(3) În măsura în care prezenta cartă conţine drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, înţelesul şi întinderea lor sunt aceleaşi ca şi cele prevăzute de convenţia men-

ționată. Această dispoziție nu împiedică dreptul Uniunii să confere o protecție mai largă.

(4) În măsura în care prezenta cartă recunoaşte drepturi fundamentale, aşa cum rezultă acestea din tradițiile constituționale comune statelor membre, aceste drepturi sunt interpretate în conformitate cu tradițiile menționate.

(5) Dispozițiile prezentei carte care conțin principii pot fi puse în aplicare prin acte legislative şi de punere în aplicare adoptate de instituțiile, organele, oficiile şi agențiile Uniunii, precum şi prin acte ale statelor membre în cazurile în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii, în exercitarea competențelor lor respective. Invocarea lor în fața instanței judecătoreşti se admite numai în scopul interpretării şi controlului legalității unor astfel de acte.

(6) Legislațiile şi practicile naționale trebuie să fie luate în considerare pe deplin, după cum se precizează în prezenta cartă.

(7) Instanțele judecătoreşti ale Uniunii şi ale statelor membre țin seama de explicațiile redactate în vederea orientării interpretării prezentei carte.

Articolul 53. Nivelul de protecție

Niciuna dintre dispozițiile prezentei carte nu poate fi interpretată ca restrângând sau aducând atingere drepturilor omului şi libertăților fundamentale recunoscute, în domeniile de aplicare corespunzătoare, de dreptul Uniunii şi dreptul internațional, precum şi de convențiile internaționale la care Uniunea sau toate statele membre sunt părți, şi în special Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, precum şi prin constituțiile statelor membre.

Articolul 54. Interzicerea abuzului de drept

Niciuna dintre dispozițiile prezentei carte nu trebuie să fie interpretată ca implicând vreun drept de a desfăşura orice activitate sau de a îndeplini orice act îndreptat împotriva oricăruia dintre drepturile şi libertățile recunoscute prin prezenta cartă sau de a le impune restrângeri mai ample decât cele prevăzute prin prezenta cartă.

*
* *

Textul anterior preia, cu adaptări, carta proclamată la 7 decembrie 2000 şi, de la data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, înlocuieşte respectiva cartă.

GABRIEL-LIVIU ISPAS, DANIELA PANC

Organizarea justiției în Uniunea Europeană

ISBN 978-606-27-1796-4
65 de lei, 424 de pagini

Am decis să abordăm *Organizarea justiției în Uniunea Europeană* ca monografie de specialitate, întrucât am constatat că, uneori, există o precaritate a înțelegerii conceptelor juridice europene la noi în țară, atât la nivel general, cât și la nivel de specializare instituțională.

Organizarea justiției în Uniunea Europeană abordează problematica comparativă a jurisdicțiilor naționale, justiția internațională, cu prezentarea celor mai importante instanțe organizate la nivelul societății internaționale, acțiunile care pot fi depuse spre competentă soluționare în fața Curții de Justiție, Spațiul de libertate, securitate și justiție, cu analiza componentelor comune, dar și a elementelor de drept penal al Uniunii, instituirea Parchetului European, cooperarea judiciară în materie civilă, dar și cooperarea în materie polițienească, de vize, azil și imigrări. Am îmbinat dispozițiile din tratate și din legislația de tip derivat, cu jurisprudența relevantă a Curții de Justiție și cu cele mai importante abordări doctrinare, naționale și internaționale, pentru a realiza un conținut adecvat demersului științific.

Pe parcursul lucrării, folosind un limbaj ușor de înțeles, am prezentat cele mai importante aspecte ale organizării justiției, pentru a fi un instrument de folos instanțelor de judecată, profesioniștilor dreptului (teoreticieni și practicieni), specialiștilor din instituții, dar și societăților comerciale care pot beneficia de dispozițiile de drept al Uniunii, precum și studenților, masteranzilor și doctoranzilor preocupați de noi orizonturi de cunoaștere.

Autorii

Constituția României

decizii ale Curții Constituționale, hotărâri C.E.D.O., hotărâri C.J.U.E., legislație conexă

ediția a 4-a, îngrijită și adnotată de Tudorel TOADER și Marieta SAFTA

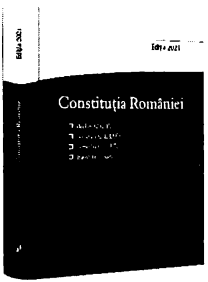

ISBN 978-606-27-1725-4
65 de lei, 800 de pagini

În ierarhia normativă a oricărui stat de drept, Constituția reprezintă documentul juridic fundamental, în care sunt consacrate drepturile, obligațiile și îndatoririle cetățenești, principiile și regulile de organizare a statului și a autorităților publice. Aflată într-o conexiune strânsă cu întregul ansamblu legislativ subsecvent, Constituția determină, totodată, cadrul și limitele procesului de legiferare și constituie reperul de bază în activitatea de interpretare și aplicare a normelor legale.

În prezenta lucrare, sub fiecare articol din Legea fundamentală sunt reproduse soluții cu valoare de principiu din jurisprudența recentă a Curții Constituționale, a Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și a Curții de Justiție a Uniunii Europene. De asemenea, sunt redate textele conexe din Convenția europeană a drepturilor omului și din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și se fac trimiteri la legislația infraconstituțională. Actuala ediție, urmând evoluțiile controlului de constituționalitate, în sensul dezvoltării jurisprudenței prin care Curtea Constituțională a statuat asupra interpretării și aplicării dispozițiilor constituționale referitoare la autoritățile publice și raporturile de ordin constituțional dintre acestea, include referiri consistente la această jurisprudență, care completează, în mod corespunzător, capitolele cuprinzând dispozițiile constituționale de referință.

Prin modalitatea în care a fost alcătuită, cartea poate fi folosită de către studenții Facultăților de Drept, la înțelegerea și aprofundarea Dreptului constituțional, de către practicienii dreptului, precum și de către orice persoană interesată de fundamentele statului de drept.

ISBN 978-606-27-1710-0

Preț: 17 lei

www.hamangiu.ro